ҲАР КИМ САВОБ ИШ ҚИЛСИН, ҲАР КУН САВОБ ИШ ҚИЛСИН!

MAHALLA

Ўзбекистон "МАҲАЛЛА" хайрия жамғармасининг нашри

№ 43-44 (175-176) | 2000 йил 14 июнь, чоршанба | Газета 1996 йил январь ойидан чиқа бошлаган | Сотувда эркин нархда

● МУНОСАБАТ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «FIDOKOR» газетаси мухбири саволларига жавоблари бутун мамлакатимиз халқи қатори маҳалла фаолларининг ҳам диққат марказида турибди. Хусусан, Юртбошимизнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳаллалар, уларнинг олдида турган муҳим вазифалар ҳақидаги кўрсатмалари жамоатчилар фикрини уйғотиб юборди.

МАҲАЛЛА — МИЛЛИЙ ИЛДИЗЛАРИ БАҚУВВАТ МАСКАН

САРМОЯДА ГАП КЎП

Президентимиз Ислом Каримовнинг «FIDOKOR» газетаси мухбири саволларига жавобларида маҳаллаларнинг ишини янада ривожлантиришга, жамоатчиларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга алоҳида аҳамият берилгани айни муддао бўлди. Мен ўзимнинг кўп йиллик тажрибамдан биламанки, юртимизнинг тинчлиги, турмушимизнинг осойишталиги, ижтимоий-сиёсий, маънавий муҳитнинг барқарорлигини таъминлаш, аҳолини, айниқса ёшларни миллий, умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялашда маҳалланинг ўрни катта.

Биз маҳалла фаоллари буни чуқур англаган ҳолда, бор билимимизни, тажрибамизни ишга солиб, маҳаллада яшовчи ёшларнинг ғайратидан, мутахассисларнинг имкониятларидан, тадбиркорларнинг ҳимматидан фойдаланиб маҳаллада маданий-маиший, бунёдкорлик ва ободончилик ишларига, оила манфаатларини таъминлаш, ёшларни турмушга тайёрлаш ва уларни тарбиялашга мунтазам жиддий эътибор бериб келмоқдамиз. Давлат томонидан берилаётган ижтимоий ҳимоя маблағларини мақсадли йўналтиришга, эгаларига етказишга холис, ҳалол ёндошмоқдамиз.

Шу ўринда, Юртбошимиз доимо жуда тўғри таъкидлаб келаётганларидек, маҳалла фаолиятининг молиявий аҳволини яхшилаш борасидаги аниқ бир тизимнинг шаклланмаганига ишимизнинг янада яхшиланишига тўғаноқ бўлаётганини айтиб ўтишни истардим. Йирик кирим манбалари у ёқда турсин, оддий сартарошхона ёки пойабзал таъмирлаш устахонасидан келадиган тушумнинг ҳам маҳалла фуқаролар йиғинига фойдаси кам бўлаяпти.

Демоқчимизки, маҳаллада токи айланма сармоя масаласи ҳал этилмас, унинг меъёрий ҳужжатлари ишлаб чиқилмас экан, маҳалланинг эркин тадбиркорлик фаолияти, ўз-ўзини бошқариши ҳақида фикр юритиш қийин. Шунинг учун Президентимиз илгари сураётган жуда катта масала, жаҳон бошқарув тизимида кашфиёт - нодавлат ва жамоат тузулмалари ҳуқуқи ва мавқеини оширишни кўзда тутадиган «Кучли давлатдан - кучли фуқаролик жамияти сари» концепциясини амалга оширишда мазкур муаммоларга ҳам алоҳида эътибор қаратилишини истардик.

Асадулла АЪЛАМОВ,
Тошкент вилояти, Янгийўл тумани.
Баҳор фуқаролар йиғини раиси.

ЭРКИНЛАШТИРИШНИ ДАВОМ ЭТТИРИШ КЕРАК

«Бағрикенглик, ўзаро меҳр-оқибат сингари ноёб инсоний фазилатлар айнан маҳалла муҳитида камол топади. Шу маънода, маҳаллани ўзини ўзи бошқариш мактаби, таъбир жоиз бўлса, демократия дарсхонаси деб аташ мумкин».

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман» деган суҳбатларидаги ушбу жумлани ўқир эканман, менда қатор фикрлар уйғонди. Шулардан бири, маҳалла фуқаролар йиғинини эркинлаштириш масаласи. Тўғри, бу борада Қонун ҳам, қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳам мавжуд. Лекин, афсуски амалда, уларнинг ижросини қониқарли деб бўлмайди. Жумладан, маҳаллаларда ишсизлик муаммосини, рўйхатдан ўтиш, ўчиш, турар-жойларни сотиш, олиш масалаларини ҳал этиш, аҳолининг умумий, айниқса ҳуқуқий ва тиббий савиясини ошириш масалаларига етарли эътибор берилмай келинаётир. Айрим маҳаллаларда белгиланган барча режалар қоғозда қолиб кетади. Бунинг сабаблари чуқурроқ ўрганилиб, назорат қилиб, ёрдам берилмайди. Ёшларни спортга ва бошқа маданий-маърифий ишларга жалб этиш, маҳаллалар ҳудудида спорт иншоотларини қуриш, унинг турларини ривожлантириш ўлдажўлда. Хуллас, шуни ёддан чиқармаслигимиз керакки, ҳар қандай эзгу-ният, режа ижроси билан мақбулдир.

Ҳ.ЙЎЛДОШЕВ,
меҳнат фахрийси.

● КОММУНАЛ ТЎЛОВ ВА МАҲАЛЛА

ПЕНСИОНЕР ТЎЛОВНИ ТЎЛАМОҚДА, ҚОЛГАНЛАР-ЧИ...?

Кейинги йилларда коммунал хизмат тўловлари ўз вақтида амалга оширилмаганлиги туфайли маҳаллалар зиммасига ҳам махсус қарор билан масъулият юклатилди. Хўш, кейинчи...

Қарорда коммунал хизмат тўловларини тўлалигича адо этишда кўмаклашган маҳаллаларга тушган маблағнинг 20 фоизи, тўловларни 75 фоизга бажарган маҳаллаларнинг ҳисоб рақамларига 10 фоизини ўтказиб берилиши аниқ кўрсатиб ўтилди.

Фуқаролар онгида сақланиб қолган боқимандалик, ўзибўларчилик кайфияти иқтисодимизга ҳам ўз таъсирини ўтказмоқда. Бирники ўнгга, мингники туманга деганларидек, эътиборсиз боқиманда кишилар кундалик эҳтиёжи учун зарур коммунал хизмат тўловларини ўз вақтида амалга оширмаётганликлари туфайли қарзлар тобора ошиб бормоқда. Биргина Самарқанд, Каттақўрғон шаҳри ва Жомбой каби қатор туманларда тўловлар сурункасига бажарилмай қолаётир.

- Бундай эътиборсизликлар баъзи ҳолларда давлат ишида ишлайдиган, зиёли фуқаролар томонидан содир этилмоқда, - деди вилоят ҳокимининг ўринбосари Мансур Абдураимов. - Шу мавзуга бағишланган йиғилишда. Пенсионерларга катта раҳмат. Пенсияларини олган заҳоти ҳар ойлик тўловларни ўз вақтида тўлаб боради.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари томонидан иштирок этаётган вакиллар тўловлар масаласида тўғаноқ бўлаётган муаммолар хусусида фикр билдиришди. Қиш ойларида газнинг пасайиб қолиши, ҳатто айрим қишлоқ туманларида бутунлай газ бормай қолиш ҳолатлари учраётганлиги таъкидланди. Шунингдек, Самарқанд шаҳрининг исталган жойида ичимлик суви исрофгарчилигига йўл қўйилаётганлиги, бунинг асосий сабаби жўмраклар носозлиги-ю, сув қувурларининг ўз вақтида таъмирлаш йўлга қўйилмаганлиги қайд этилди. Бу борада масъул идора раҳбарларининг ҳар хил баҳоналари йиғилиш иштирокчилари томонидан қаттиқ танқид остига олинди. Коммунал тўловлари масаласида етакчи ўринда бораётган Нуробод, Булунғур ва Пахтачи туманлари маҳаллалари тўловларни ўз вақтида тўлалигича амалга оширишаётган бўлса-да, қарорда кўрсатилган улушларини олишолмаётганликлари ачинарли ҳолдир. Нуробод туманида тўловлар бажарилиб бўлди, лекин газлаштириш идораси томонидан берилиши лозим бўлган 1 миллион 200 минг сўм маблағ ҳалигача пайсалга солиб келинмоқда. Булунғур, Пахтачи туманларида ҳам намунали маблағ тўловларига имтиёз-мукофотлари ажратилмаган.

Тўлов ва бошқа масалалар умумжамоа, кенг аҳолининг муқаддас бурчи эканлиги шубҳасиз, - деди вилоят Оқсоқоллар Кенгаши, «Маҳалла» жамғармаси бўлими раиси Таънаберди Қурбонов. - Лекин оқсоқолларга ҳам осон эмас. Маҳалла, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари раҳбарлари фуқаролар томонидан сайланади. Бугунги кунда уларга юклатилаётган вазифалар эса ниҳоятда кўп. Агар оқсоқолга қайишадиган, кўмаклашадиганлар кўпайса, коммунал тўловлар ҳам бошқа вазифалар ҳам қониқарли даражада бажарилади дейиш ўринсиз бўларди.

Шухрат ҚАРШИЕВ,
«Mahalla» мухбири.

Яқинда «Ўзбекистон: сиёсий ислоҳотлар ва демократик институтлар тараққиётининг асосий йўналишлари» номли сиёсий рисола босмадан чиқди.

ЯНГИ СИЁСИЙ РИСОЛА

Ушбу мухтасар рисола, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг иккинчи чақириқ Олий Мажлисининг биринчи сессиясида, Ислоҳотлар ва инвестициялар бўйича идоралараро мувофиқлаштирувчи кенгаш йиғилишида сўзлаган маърузаларидан келиб чиқиб, мамлакатимизда амалга оширилаётган сиёсий ва демократик институтлар тараққиётининг асосий йўналишларига бағишланган.

Янги китобда эркинлаштириш, эркинлаштиришнинг миллий моделлари, Ўзбекистонда эркинлаштиришнинг қайси йўналишларига алоҳида эътибор қаратилаётгани ҳақида чуқур тушунча берилади. Сиёсий ҳаётнинг барча соҳаларини эркинлаштириш, эркинлаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш, амалдаги кўппартиявийлик муҳитини қарор топтириш каби долзарб мавзуларда атрофлича фикр юритилади.

Шунингдек, рисолада аҳоли фикрининг турли кўринишларинигина ифода этиб қолмасдан, бугунги кунда одамларнинг ижтимоий фикрини шакллантиришга ҳам фаол таъсир кўрсатаётган замонавий тузилмалар - жамоат бирлашмалари ва нодавлат ташкилотлари фаолияти ҳақида ҳам қимматли маълумотлар берилган. Жумладан, мамлакатимиз миқёсида умумий сони 2300 тадан ошган ана шу нодавлат ва жамоат бирлашмалари ихтисослашувининг хилма-хиллигига қараб, бир неча гуруҳларга бўлиб тасниф ланади.

Янги рисола Мустақил номзодларни қўллаб-қувватлаш маркази томонидан нашрга тайёрланди.

Азамат ТОИРОВ.

● СЎЗИМИЗ — ЎЗИМИЗ

ҚЎМИТА ЭМАС, ФУҚАРОЛАР ЙИҒИНИ

Мамлакатимиз мустақиллиги туфайли биз ўз-ўзимизни янгича фикрлашга ўргатиб бормоқдамиз. Шу боисдан ҳам ўтган давр ҳаёт тарзи бизни қониқтирмаганидек, унинг воқеликларга муносабати ҳам анчайин нисбий, қайсидир мафкурага бўйсунувчан эканлиги билан бизнинг янгича фикр доирамизга сиғмайди.

Сир эмас, жамиятимиздаги ҳар хил тузилмалар номлари ҳам худди шундай қарашлар маҳсули эди. Масалан, совет, иттифоқ, қўмита... каби. Бугунги кунда жамиятнинг бошланғич негизи деб тан олинаётган ўзини ўзи бошқарувчи органлар ҳам ўзига хос аталиши ҳаёт тақозоси. Шўролар даврида фаолияти деярли йўқ даражагача чекланган маҳаллаларнинг «маҳалла комиссияси», «маҳалла қўмитаси» деб айтилиши ҳам унинг фаолиятининг нақадар чекланганлигини билдиради.

У даврлар ортда қолди. Маҳаллалар фаолияти кенгайди, унинг жамиятдаги ўрни беқиёс даражада ўсиб бормоқда. Шунга кўра фаолият қирраларининг нақадар кенглиги ҳисобга олиниб, уни «фуқаролар йиғини» деб аталаётганига ҳам анча бўлди. Масалан, қишлоқ фуқаролар йиғини, маҳалла фуқаролар йиғини... каби. Аммо, одамлар, ҳатто маҳалла фаолиятига тааллуқли баъзи шахслар тилида ҳам ҳалигача «маҳалла комиссияси», «маҳалла қўмитаси» деб аталиши кўнгилга ғашлик келтирса, кўплаб ташкилотлар, энг ачинарлиси оммавий ахборот воситаларида «маҳалла қўмитаси» деб айтилиши ёки ёзилишига ҳайрон қоласан.

Наҳотки, мамлакатимиз Президенти, ҳукумат, Олий Мажлис фармон ва қарорларида ҳамда кўплаб расмий идоралар томонидан юритилаётган ҳужжат ва мақолаларда «фуқаролар йиғини» деган тушунча қўлланилаётгани ҳам инобатга олинмаса. Қолаверса, ҳар қайси матбуот нашри бирон бир идорадан маълумот олаётганида шубҳасиз ундаги ҳужжатларга, ҳеч бўлмаса идора номи ёзилган эшикка қарайди бўладику?

«Mahalla»чи.

«МАҲАЛЛА»ДА БЎЛДИМ, МАҲАЛЛАНИ БИЛДИМ

Дунёда ўхшаши йўқ деб тан олинаётган мамлакатимиздаги мавжуд маҳалла тузилмаси ҳаёти, фаолияти билан қизиқмаган хорижлик йўқ ҳисоби.

Европа тикланиш ва тараққиёт банки бош иқтисодчиси Клеменс Граф ҳам Ўзбекистонда бўлган чоғида маҳаллалар ҳаёти билан қизиқди.

Маҳалла нима? У қандай асосга эга, унинг тарихи қаерга бориб тақалади? Унинг бугунги мустақил Ўзбекистондаги ўрни қандай? Ана шундай саволлар асосидаги қизиқиш уни Ўзбекистон Оқсоқоллар Кенгаши ва Республика «Маҳалла» жамғармаси раиси Олий Мажлис депутати Ш.Жалилов билан мулоқотга даъват этди.

Учрашувда худди шу саволларга жавоб тариқасида Ш.Жалилов хорижлик мутахассисга маҳалланинг ўзига хос томонлари ҳақида сўзлаб берди. Меҳмон ўз саволларига жавоб олар экан, агар бу гапларни шу ерда, Тошкентда эшитмаганида бундай халқчил, ўзбек халқи ҳаёт тарзига мос тузилма борлигига ишонмаган бўлардим, деди.

● ЮМУШЛАР КЎП, АММО...

ОҚСОҚОЛГА БИЛЕТ ЗАРУРМИ ЁКИ ГАЗЕТА?

Оқсоқолнинг хонасига дабдурустдан кириб бордим. Негадир оқсоқолнинг ҳам, унинг тепасида узр айтиб турган маҳалла хотин-қизлар билан ишлаш комиссияси раисининг ҳам кайфияти йўқ. Улар мен киришим билан тортишувни дарров тўхтатишди. Аммо раис «Бўлар иш бўлди», дегандек менга ҳам дардини очди.

Маълум бўлишича, хотин-қизлар билан ишлаш комиссиясининг раисини чақиришиб қўлига яқинда катта санъат кошоналаридан бирида бўладиган концертга тўртта билет тутқазишибди. Баҳоси - 700 сўмдан. Ҳалиги аёл - комиссия раиси хонадонма-хонадон юриб ўзига тўқ хонадонлар эшигини қанча безовта қилмасин, ҳеч ким уни олмабди. Концерт эса эртага. Энди онахон раисдан шуни ўзингиз эпланг, дея ёлвориб турган экан.

Раис жаҳл билан билетларни олди-ю, икки донасини йиртиб олиб опага қайтарди, «Олинг, мен ўзим тўлайман энди. Қолганини невараларимга бераман. Иккинчи менинг рухсатимсиз...» Хуллас, раис билан анча гаплашмоқчи, ўрни келса, обунага даъват этмоқчи эдим. Лекин... бўлмади. Ахир уйма-уй юриб хижолат бўлишдан кўра, ўз чўнтагидан тўлашга мажбур бўлган раиснинг шу тобдаги ҳолати обуна ҳақидаги гапга унча мос эмас-да.

Бугунги кунда оқсоқолга кўп юмушлар юклатилмоқда. Эл дарди учун юмуш бажариш аслида фахр. Лекин унга ҳар хил майда-чуйда юмушлар буюриб, ўз маҳалласида обрўсини кеттазиш керакми? Қайси фуқаро йиғин раисининг шу тахлитда билет кўтариб боришини кутиб турибди. Концертга билет сотишнинг ўз йўриғи бор эмасми?

Хуллас, кечикдим. Агар концерт «ихтирочи»ларидан олдинроқ раис ҳузурига борганимда, маҳаллани «Mahalla»дан баҳраманд қилган бўлардим. Оқсоқол эса бевосита ўзи учун зарур юмушни бажарган бўларди.

«Mahalla» мухбири.

*** Томчида Қуёш акс этганидек, маҳаллада Ватанимиз бутун борлиги билан намоён. Унинг тарихи, бугуни ва эртасига қизиқиш мамлакатимиз сарҳадларидан ошиб, жаҳон ҳамжамияти мамлакатларигача етиб бормоқда. Шу боис бугун газетада очилган янги рукн - «Mahalla» газетасининг «ИСТИҚЛОЛ ДОРУЛФУНУНИ» ўзини ўзи бошқариш органларини назарий-амалий жиҳатдан чуқур билиш манбаи бўлиб қолғусидир.**

2-саҳифа →

ШУ СОННИНГ

2-саҳифасида:

- **«Mahalla»да янги рукн: «Истиқлол дорулфунуни»**

3-саҳифасида:

- **Уларнинг ҳаммаси - Пелею Марадона, Абдураимову Иноятовларнинг барчаси футболни дастлаб ўз маҳалласида тўп суриб ўрганганлар. Маҳаллаларда, ёшлар орасида футболни ривожлантириш муҳим аҳамиятга молик вазифага айланмоқда.**
- **Сўнгги қирқ йил оралиғида Орол денгизи сатҳи 17 метрга пасайди.**
- **Эндиликда паспорт виза ўрнини боса олади.**
- **Европада футбол чемпионати бошланди. Ҳозирча футбол байрамида ҳакамлар хатоси устунлик қилмоқда.**

4-саҳифасида:

- **Маҳалла гузари фақат эркаклар учун эмас.**
- **Мен куёвимдан хавотир олиб, қизимни ёлғиз кўчага чиқармасдим...**
- **Ғоят болажон халқмиз. Фарзандимиз қанча кўп бўлса, шунча оз.**
- **«Mahalla»нинг сиз ололмаган сонлари сотувда бор.**
- **Ислом дини ақидасига кўра, амма ва хола она ўрнида, амаки ва тоға ота ўрнида қадрланади.**

Суратларда: Европа Тикланиш ва Тараққиёт банки бош иқтисодчиси Клеменс Граф (чапдан биринчи), Оқсоқоллар Кенгаши ва «Маҳалла» жамғармаси Республика бошқаруви раиси, Олий Мажлис депутати Шуҳрат Жалилов (ўнгдан биринчи) учрашуви пайти.

MAHALLA
Ўзбекистон "МАҲАЛЛА" хайрия жамғармасининг нашри

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00123-рақам билан рўйхатга олинган.

Нашр кўрсаткичи: 148

Хомий: «Матбуот тарқатувчи» ҳиссадорлик жамияти

Таҳририят манзили: Тошкент, Буюк Турон кўчаси,41-уй

Телефонлар:
Хатлар бўлими: 136-53-75,
масъул котиб: 136-53-75
ижодий бўлимлар — 136-53-82,

Қабулхона — 136-53-93.
Тел/Факс: — 133-44-25.

Мақола ва хабарлар мазмуни, факт ва рақамлар учун муаллифлар масъулдирлар.

E-mail:mahalla@gazeta.silk.org

2000 йил 14 июнь
№ 43-44 (175-176)

«MAHALLA» ГАЗЕТАСИНИНГ «ИСТИҚЛОЛ ДОРУЛФУНУНИ»

МАҲАЛЛА – ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ БУЮК КАШФИЁТИ

«Фуқароларнинг ўз турмуши ва бутун жамият ҳаётини бошқариш ва ташкил этиш борасидаги фуқаролик жамияти тамойилларига тўлиқ мос келувчи фаол иштироки учун зарур шарт-шароитларни яратиш, ғарб халқлари учун нотаниш, аммо миллий табиатимизга мос бўлган ўз-ўзини бошқарув усули - маҳаллани ривожлантириш ҳамда унинг мавқеини ошириш» мамлакатимизнинг сиёсий ва давлат қурилишининг асосий хусусиятларидандир, деб яна бир бор таъкидладилар Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов куни кеча чоп этилган «Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман» деган «FIDOKOR» газетаси мухбирининг саволларига берган жавобларида.

«...МАҲАЛЛАНИ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ МАКТАБИ, ТАЪБИР ЖОИЗ БЎЛСА, ДЕМОКРАТИЯ ДАРСХОНАСИ ДЕБ АТАШ МУМКИН».

И. А. КАРИМОВ

Тошкент шаҳрининг Собир Раҳимов туманидаги «Гуручариқ» маҳалласи маърифат ва маънавият хонаси доим одамлар билан гавжум.

Айни вақтда, ҳар бир соҳада бўлганидек оммавий ахборот воситалари олдига, турли хил фикрлар, ранг-баранг қараш ва ёндашувларга кенг йўл очиб бериш, жамиятимиздаги бугунги ўзгаришларга одамларнинг онгли муносабатини уйғотиш вазифаси қўйилди. Токи ҳар қайси инсон у ёки бу масалада ўз фикр қарашига эга бўлибгина қолмасдан барпо этаётган жамиятимизнинг фаол иштирокчиси ва бунёдкорига айлансин.

Жуда ўз вақтида қўйилган, долзарб бу вазифани адо этиш мақсадида «Mahalla» газетаси таҳририяти ўз саҳифаларида «ИСТИҚЛОЛ ДОРУЛФУНУНИ»ни очишга қарор қилди. Ундан кўзланган асосий мақсад, Юртбошимиз томонидан илгари сурилган фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш, маҳаллалар вазифаларини кенгайтириш, уларга давлат ваколатларининг бир қисмини босқичма-босқич ўтказиб бериш, нодавлат ва жамоат тузулмалари ҳуқуқи ва мавқеини ошириш кўзда тутадиган «Кучли давлатдан - кучли жамият сари» концепциясини амалга ошириш жараёнларининг илмий-назарий асосларини, амалий тажрибаларини, уларнинг янги-янги қирраларини узвий шаклда очиб бериш, барча табақадаги кенг халқ оммасига мухтасар, содда, лўнда қилиб тушунтириб беришдан иборатдир. Шу йўл билан жаҳон бошқарув тажрибасида Ўзбекистоннинг ўзига хос бўлган адолатли фуқаролик жамиятини барпо этишда, янги ҳаёт, замон талабларига жавоб берадиган жамият қурилишида ҳар бир фуқаронинг, маҳалла аҳлининг фаол ва жўшқин иштирокчисига айлантиришда ҳисса қўшиш эзгу-ниятимиздир.

Азиз ва қадрли маҳалладошлар, газетахонлар ушбу янги рукнимизнинг фаол ўқувчиси бўлиш қатори, ўз фикр, мулоҳаза, таклиф ва ахборотларингиз, иш тажрибаларингиз билан қатнашиб, унинг қизиқарли, таъсирли, самарали бўлишини таъминлайсиз, деган умидда қоламиз.

«Mahalla»нинг «Истиқлол дорулфунуни»нинг биринчи дарсига бевосита шу соҳа билан шуғулланиб келаётган, янги демократик институтларнинг, маҳаллаларнинг, ўзини ўзи бошқариш органлари тараққиётининг жонкуярлари ва фидойилари Ўзбекистон Оқсоқоллари Кенгаши ва «Маҳалла» хайрия жамғармаси раиси, юридик фанлари доктори, профессор Шуҳрат ЖАЛИЛОВни, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси раиси, юридик фанлари доктори, профессор Акмал САИДОВни, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат ва жамият қурилиши академиясининг профессори Шуҳрат МАҲМУДБЕКОВни таклиф этдик. Дарсни давра суҳбатидан бошлашни маслаҳат кўрдик. Уни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, журналист Расул РАҲМОНОВ олиб боради.

Р.РАҲМОНОВ: Муҳтарам маҳаллашунос устозлар, мустақил Ўзбекистонимизда ўтказилаётган кенг кўламли демократик ислоҳотлар, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган оқилона изчил сиёсат адолатли фуқаролик жамиятининг таянчи бўлган ўзини ўзи бошқариш органларининг, хусусан маҳаллаларнинг ўрни ва аҳамиятини тобора оширмоқда. Президентимиз Ислом Каримов ўзларининг қатор чиқишларида, нутқлари ва асарларида маҳалла тўғрисида муболағасиз айтиш мумкинки, илмий асосланган, чуқур таҳлилга бой, амалиёт билан боғлиқ фикрларни, таклифларни таъкидлаб келмоқдалар. «Фидокор» газетаси мухбирининг саволларига жавобларида ҳам маҳалланинг бошқарув тизимидаги ўрнига алоҳида урғу бериб ўтдилар.

Демоқчиманки, умуман жамоат идораларининг адолатли, фуқаролик жамиятини барпо этишда асос эканлигини ҳисобга олиб, улар фаолиятини илмий тадқиқ қилиш, ўрганиш, ривожланиш жараёнларига мос зарур қўлланмалар, услубий тавсиялар, тўпламлар, дарсликлар, фаолиятларини мувофиқлаштирувчи дастурлар, концепциялар яратиш вақти етган кўринади.

Шу ўринда алоҳида эътибор этиш жоизки, бу соҳада Юртбошимизнинг биринчи, кенг қамровли, ўзини ўзи бошқариш ташкилотлари, маҳаллаларнинг ривожланишида муҳим назарий-амалий аҳамиятга молик тавсиялари, йўл-йўриқлари жамланган «Кучли давлатдан - кучли жамият сари» номли китоблари ҳам чоп этилган.

Жамоат ташкилотлари, маҳаллалар билан бевосита алоқадор бўлган «Mahalla» газетасига келаётган мактублар, мурожаатномалар ҳам маҳалла оқсоқоллари ва фаоллари, жамоат ташкилотлари раҳбарлари, мутахассислар, сиёсатшунос олимлар, амалиётчи жамоатчилар учун шундай қўлланмалар жуда зарурлиги қайд этилмоқда. Биз кенг жамоатчиликнинг сўровларидан келиб чиқиб, мазкур дорулфунуннинг очдикки, кейинчалик шу рукнда чоп этилган мақолалар тўпламини қўлланма сифатида чиқариш ниятимиз ҳам бор.

Ш.ЖАЛИЛОВ: Ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳаллалар билан бевосита алоқада бўлиб, улар фаолияти билан шуғулланиб келаётган ташкилот вакили сифатида, гапирадиган бўлсам; газета таҳририяти жуда долзарб, муҳим, савобли ишга киришган.

Чиндан ҳам, мустақиллик шарофати билан ўзини ўзи бошқариш органларига, маҳаллаларга муносабат, Юртбошимизнинг таклиф ва ташаббуслари билан тубдан ўзгарди. Миллий қадриятларимиз қаторида бошқарувнинг бирламчи усули сифатида маҳаллалар қайтадан тикланди.

Мустақиллик туфайли МАҲАЛЛА атамаси тарихда биринчи марта Конституцияга киритилди. Унга аҳолининг ўзини ўзи бошқарувининг ноёб шакли сифатида конституциявий мақом берилди. «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида» Қонун қабул қилинди. Айни вақтда, Республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси, яқинда эса Ўзбекистон Оқсоқоллар Кенгаши ташкил этилди.

Республика Президенти Ислом Каримов маҳаллаларнинг қайта тикланишига, унинг шаъни ва обрўсини кўтаришга катта йўл очиб берди. Шу асосда мустақил давлатимизнинг нақадар халқчил эканлиги миллионлаб фуқаролар қалбига жо қилинди.

Президентимизнинг маҳалла борасида олиб бораётган сиёсати иккита муҳим вазифани ҳал этишни кўзда тутади.

Биринчиси - маънавий вазифа бўлиб, у халқимизнинг минг йиллик тарихидаги ноёб, энг азиз анъаналарни, қадриятларни қайтадан тиклаш ва ривожлантиришдан иборат.

Иккинчиси - сиёсий вазифа бўлиб, Президентимизнинг маҳалла институтини бугунги замон талабларига мувофиқ тарзда тиклаш баробарида вилоят, шаҳар, туман ҳокимликлари зиммасига юкланган кўпчилик вазифа ва ҳуқуқларни фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларига, яъни маҳаллаларга бериб, уларнинг мақомини жой-жойига қўйиб, шу тариқа жамиятимиз ҳаётини демократиялашда янги ва жуда муҳим имкониятларга эришиш.

Таъбир жоиз бўлса, Президентимиз маҳалла тимсолида шарқона демократия шаклини қурмоқдалар. Бу эса, ўз навбатидаги янгиланиш, сиёсий тизимни ислоҳ қилиш амалга оширилаётган, демократик, дунёвий тузумга ўтиш шароитида ўзини ўзи бошқаришнинг аҳамияти тобора ортиб бораётганлигидан далолат беради. Бу жараён тобора ривожланиб бормоқда. Ҳозирги кунда маҳаллалар жойларда маҳаллий ўзини ўзи бошқаришнинг мустақил органи сифатида бевосита давлат ва жамият ҳаётига оид бўлган масалаларни мустақил равишда ҳал қилмоқдалар.

Ҳаёт тақозосига кўра янги таҳрирдаги «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 1999 йил 14 апрелда Олий Мажлиснинг ўн тўртинчи сессиясида қабул қилинди.

Республикамиз Президенти Ислом Каримов Олий Мажлиснинг ўн тўртинчи сессиясида қилган маърузасида: «Биз олдимизга фуқаролик жамиятини барпо этиш мақсадини қўйганмиз», деди. Фуқаролик жамиятини қуриш бир қанча ваколатли вазифаларни давлатдан маҳаллий ҳокимият органларига, жамоат тузилмаларига ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига босқичма-босқич топширишни кўзда тутади... Маҳаллий ҳокимият органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари бажарадиган вазифалар доирасини кенгайтириш, уларга давлат ваколатларининг бир қисмини босқичма-босқич топшириш лозим. Энг муҳими, аҳолининг касб ва ижтимоий таркиби манфаатларини янада тўлароқ ифодалаш ва ҳимоя қилишда нодавлат, жамоат тузилмаларининг ҳуқуқ ва мавқеларини ошириш даркор. «Кучли давлатдан - кучли фуқаролик жамият сари» деган сиёсий қурилиш дастурининг моҳияти ҳам шунда. У маҳаллаларга ўз ҳаётини ва бутун жамият ҳаётини бошқаришда ва ташкил этишда кенг иштирок этиш имкониятини яратади. Бу эса фуқаролик жамияти тамойилларига тўла мос келади.

Мазкур қонуннинг амалий аҳамияти шундаки, унда қуйи бошқарув тизими ҳисобланган фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига кенг ҳуқуқлар берилган, жойлардаги жамоатчилик вакилларининг давлат ва жамиятни бошқариш ишларида тўла иштирок этишлари кафолатланган, бу органлар давлат маҳаллий бошқарувидан ажратилиб, улар ҳар қандай тазйиқлар ва қарамликдан халос этилганлар. Янги таҳрирдаги ушбу қонуннинг 7-моддасида «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тизимига кирмайди» деб уларнинг ҳуқуқий мақоми аниқ белгилаб қўйилган.

Давлат сиёсатида халққа ишониш ва таяниш, фуқароларга кўпроқ эркинлик бериш йўлига ўтилди. Бу нарса хусусан янги таҳрирдаги мазкур қонуннинг мазмунида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ваколатларининг янада кенгайтирилганлигида ҳам ўзининг ифодасини топгандир. Буни қонуннинг 4-моддасида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятининг асосий тамойиллари (демократизм, ошкоралик, ижтимоий адолат, инсонпарварлик, маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни ечишда мустақиллик, жамоатчилик асосида ўзаро ёрдам)нинг алоҳида кўрсатиб ўтилгани бундай тизимга катта эътибор билан қаралаётганидан дарак беради. Бу, ҳаётга демократия тамойиллари дадил жорий қилиниб, давлат ва жамият ишларини бошқаришда фуқароларнинг кенг иштирокини таъминлаш имконини беради.

Янги таҳрирдаги қонуннинг яна бир такомиллиги шундаки, унда фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштиришнинг қуйидан юқоригача бўлган тизимини шакллантиришнинг ҳуқуқий асоси кафолатланган. Бу янги қонуннинг 17-моддасида ўз ифодасини топган. Аввалги қонунда бу нарса кўзда тутилмаган эди.

Таъкидлаш лозимки, янги қонуннинг қабул қилиниши муносабати билан фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари ҳаётида янги давр бошланди. Уларнинг ваколатлари ва ҳуқуқлари кенгайтирилди, масъулияти оширилди. Бундан буён фуқаролар жойларда ўз хоҳиш-иродаларини, конституциявий ҳуқуқларини фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари орқали намоён этадилар. Жойлардаги маҳаллий раҳбарларнинг ишига ушбу органлар орқали халқнинг ўзи баҳо беради, ўз хизмат мансабини суистеъмол қилувчиларнинг ноўрин хатти-ҳаракатларига ўз вақтида барҳам бериш имконияти туғилади.

Аввалги қонунда фуқаролар ўзини ўзи бошқаришининг фақат бир органи - фуқаролар йиғини (йиғилиши) кўзда тутилган эди. Янги таҳрирдаги қонунда эса фуқаролар ўзини ўзи бошқаришининг бир қанча янги органлари жорий қилиниши кўрсатиб ўтилган.

Жумладан, қонуннинг 17-моддасида фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг фаолиятини мувофиқлаштириш мақсадида республика Оқсоқоллар Кенгаши, шунингдек, вилоят, туман ва шаҳарларда ҳам мувофиқлаштириш кенгашлари тузилиши мумкинлиги кўзда тутилган эди.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Оқсоқоллар Кенгаши ва жойларда унинг бўлимлари ишлаб турибди. Янги таҳрирдаги мазкур қонуннинг 13-моддасида фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли)нинг ваколатлари аниқ белгилаб берилди. Унинг ваколатлари кенгайтирилган.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг яна бир муҳим белгиси уларнинг раҳбариятини маълум ҳудудда биргаликда яшаш белгисига кўра, фуқаролар ўзларининг ваколати ва манфаати учун сайлашидир. Шунинг учун ҳам улар халқ ҳокимиятининг ваколатли шакли бўлади. Қонуннинг 18-моддасига мувофиқ йиғинларда ўн саккиз ёшга тўлган ва шу ҳудудда доимий яшовчи фуқаролар қатнашадилар. Фуқаролар йиғини фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли), йиғин кенгаши томонидан заруратга қараб, лекин йилнинг ҳар чорагида камида бир марта чақирилади. Қонунда кўзда тутилганидек, фуқаролар йиғини тегишли халқ депутатлари туман, шаҳар Кенгашининг, туман, шаҳар ҳокимининг ёки ўн саккиз ёшга тўлган ва мазкур ҳудудда доимий яшовчи фуқароларнинг камида учдан бир қисми ташаббуси билан чақирилиши мумкин. Фуқаролар йиғинини олиб бориш учун раёсат сайланади. Йиғинда чақириш иложи бўлмаганда, фуқаролар вакилларининг йиғилиши ўтказилади. Йиғилишга ҳовлилар, уйлар, кўчалар, маҳаллалар, мавзелар, даҳаларда фуқароларнинг намояндалари вакил қилинишлари мумкин.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг молиявий маблағлари банк муассасасидаги мустақил ҳисоб варақда сақланади ҳамда улар томонидан белгиланган тартибда мустақил фойдаланилади ва бу маблағ олиб қўйилиши мумкин эмас.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, янги таҳрирдаги ушбу қонун кўрсатадики, маҳалла фуқаролар йиғинлари ва ваколатлари мумкин қадар кенгайтирилган. Бу органлар ҳар жиҳатдан иложи борича аҳолига яқинлаштирилган. Бу ўз навбатида кучли давлатдан кучли жамиятга ўтиш жараёнида фуқароларнинг жойларда давлат ва жамият ишларини бошқаришда фаол иштирок этишларини таъминлайди, фуқаролик жамияти сари бизни яқинлаштиради, жойларда адолат мезонининг қарор топишига имконият яратади.

Мавжуд имкониятлардан, ваколатлардан маҳалла оқсоқоллари, фаоллар жойларда қандай фойдаланаётирлар, бу навбатдаги мавзудир.

Р.РАҲМОНОВ: Албатта, бугун умумий йўналишдаги асосий мақсадлар ҳақида гаплашиб, келгусидаги мавзулар мундарижасини тузиб оламиз. Ҳозир мамлакатимиз XXI асрга дадил одим ташламоқда.

Республикамизнинг барча жабҳаларида, ҳаётимизнинг ҳамма соҳаларида янгиланиш, тикланиш, ислоҳотлар жадал амалга оширилмоқда. Бу тарихий йўлда устивор вазифаларни, долзарб масалаларни аниқлаб, яқин келгусидаги ҳамда узоққа мўлжалланган фаолиятимизнинг бош мақсад ва мазмунини белгилаб олишда Ўбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг маърузалари, китоблари дастуриламал бўлиб хизмат қилади.

Бугун ўртага қўяётган мавзуимизнинг мағзини чақишда эса Юртбошимизнинг иккинчи чақириқ Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги «Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт - пировард мақсадимиз» деган сўзлар сарнақш бўлган маърузалари алоҳида ўрин тутади деб ўйлайман. Мустақил Ўзбекистон эркин, кучли, демократик ҳуқуқий давлат ва адолатли фуқаролик жамияти барпо этишдек буюк мақсад сари ўзига хос ва ўзига мос тараққиёт йўлидан бораётган экан, ҳаётнинг ўзи, жамиятни ислоҳ этиш ва Янгиланиш «Ўзбекча модели» танлаган йўлимиз ва тамойилларимизнинг тўғри эканини кўрсатмоқда».

Шундай эмасми Акмал Ҳолматович?

А.САИДОВ: Чиндан ҳам, қисқа фурсатда мамлакатимиз ижтимоий ҳаётининг сиёсий соҳасида туб ўзгаришлар, юз берди, тамомила янги сиёсий тизим шаклланди. Фуқароларимизнинг сиёсий онги ва тафаккурида, дунёқарашида жиддий ўзгаришлар содир бўлди. Одамларимизнинг мустақиллигимизни мустаҳкамлаш борасидаги эзгу ниятларининг қатъийлигини 2000 йил бошидаги Президентлик ва Олий Мажлис ҳамда маҳаллий кенгашларга бўлиб ўтган сайловлар ҳам яна бир бор тасдиқлади.

Дарҳақиқат, одамларимизда ҳозирги янги замоннинг моҳиятини тушунишга интилиш, сиёсий ислоҳотларда фаол иштирок этишга бўлган ҳаракат ҳисси кучайиб бормоқда. Буни биз сиёсий ислоҳотларнинг пойдевори бўлган эркинлаштиришда, Шуҳрат Илҳомович сўзларида айтганларидек, ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳаллалар фаолиятида ҳам яққол кўрамиз. Зеро, Ўзбекистонда эркинлаштиришнинг алоҳида эътибор берилаётган йўналишлари қаторида сиёсий тизимда нодавлат институтларини шакллантириш, давлат ҳокимияти механизмларини эркинлаштириш ҳам кўзда тутилади.

Яъни, янги Конституция асосида ҳокимият «тармоқлари» - қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятининг бўлиниши амалга ошди. Давлат аппаратининг чексиз ҳукмронлигидан воз кечиш ва жамиятдаги турли манфаатлар ҳамда муносабатларни мухтасар шаклда ифодалашга даъват этилган сиёсий институт сифатида демократик ҳуқуқий давлат тизими шаклланмоқда.

Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи ва жамоатчилик фикрини ўрганувчи, Ўзбекистон учун мутлақо янги демократик институтлар вужудга келмоқда, янгидан тузилган сиёсий партиялар мустаҳкамланмоқда, ноҳукуматнотижорат ташкилотлар, эркин ва мустақил оммавий ахборот воситалари пайдо бўлмоқда.

Бугунги суҳбатимиз мавзусидан келиб чиқадиган бўлсак, асосий йўналишлардан бири, бу Ўзбекистонда адолатли фуқаролик жамиятининг ўзига хос тузилмасини шакллантиришдир. Бу жаҳонда ҳаммага маълум бўлган демократик сиёсий ва носиёсий институтларни ҳам, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш ҳамда ўзини ўзи уюштиришининг ўзига хос тизими - оилаларнинг турмушдаги бирдамлиги ва ҳамжиҳатлигига асосланган замонавийлашган қўшничилик ҳудудий жамоаси - маҳаллани ҳам ўз ичига олади.

Р.РАҲМОНОВ: Акмал Ҳолматович, шу ўринда умуман Ўзбекистонда демократик фуқаролик жамиятини шакллантириш учун мавжуд бўлган эҳтиёжларга кенгроқ тўхталиб ўтсангиз.

А.САИДОВ: Бемалол. Аввалambор, сиз урғу берганингиз эътиёжларнинг борлигини қатъий эътироф этиш керак. Ўзбекистонда Юртбошимизнинг саъйҳаракатлари билан мустабид шўролар даврида амал қилган, битта сиёсий ҳукмрон коммунистик партия кўрсатмаларини бажарган тоталитар маъмурий-буйруқбозлик давлати жуда қисқа муддатда ислоҳ қилинаётган миллий демократик давлатга айлантирилди. Бошқа ижтимоий-маданий ва сиёсий-руҳий сабаблар билан бир қаторда, демократик тажриба ва унинг ривожланган институтлари йўқлиги фуқаролик жамиятини шакллантиришда орқада қолишда сабаб бўлди. Бундай аҳволни бартараф этишда асосий куч юксак сиёсий маданиятли фуқаролар ва ислоҳотчи-давлатнинг ўзидир.

Р.РАҲМОНОВ: Узр. Шу ерда яна бир савол туғилади: нима учун давлатимиз Ўзбекистонда демократик фуқаролик жамиятини жадал шакллантириб боришдан манфаатдор?

А.САИДОВ: Шунинг учунки: Биринчидан, шу аснода мамлакатнинг ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиёти сари олға силжиши йўллари ва усуллари хусусида фуқаролар келишувига эришиш тўғрисида норасмий ижтимоий шартнома тузиш ва уни рўёбга чиқаришда давлат учун шерик вужудга келтирилади.

Иккинчидан, фуқаролик жамияти ўз институтлари орқали шахснинг давлат ишларини бошқаришда кенг иштирок этишини таъминлаган ҳолда, давлатда вакиллик демократиясининг ва мамлакатдаги сиёсий тизимнинг асоси ҳисобланади.

Учинчидан, Ўзбекистон халқи фуқаролик институтлари ва механизмлари, аввало сайлов тизими орқали ўзининг сиёсий юксалиши ва ҳаёти муҳим миллий манфаатлари ифодалаши учун барқарор шарт-шароитлар яратмоқда.

Тўртинчидан, фуқаролик жамияти шахс ва жамият, фуқаро ва давлат, этник ва конфессионал жамоалар, ижтимоий-демографик гуруҳларнинг ҳаётий муҳим манфаатлари ўзаро мақбул мувозанатидан келиб чиққан ҳолда кўриб чиқади.

Бешинчидан, демократик жамият фуқароларнинг сиёсий ва ижтимоий фаоллигига асосланган. Ўз навбатида, унинг ўзи турмушнинг барча соҳаларидаги ислоҳотлар жараёнида бундай фаолликнинг ўсиб боришини изчил рағбатлантириб боради ва давлатнинг бюрократлашуви, унинг институтлари фуқароларнинг ҳаётий муҳим манфаатларидан узиб қолиши хавфига қарши туради.

Эркинлаштириш, адолатли, фуқаролик жамиятини барпо этиш жараёнида, биринчи навбатда, Юртбошимиз таъкидлаганидек, «Фуқароларнинг сиёсий, иқтисодий фаоллигини кучайтириш ва инсоннинг ўз қобилиятини тўла рўёбга чиқариш учун тегишли шарт-шароит яратиш лозим».

Р.РАҲМОНОВ: Адолатли, фуқаролик жамиятининг асослари шакллантираётган пайтда, ноҳукумат-нотижорат ташкилотлар, шу жумладан, ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳалла фуқаролар йиғинлари фаолияти муҳим аҳамият касб этади. Улар фуқароларнинг давлат ишларида янада кенгроқ, эркинроқ иштирок қилишлари, халққа энг яқин, бирламчи жамоатчилик бошқарув тузилмаси сифатида фуқаролар томонидан қўллаб-қувватланиш учун қўшимча имкониятларга эга бўлишлари мумкинлиги ҳақида муҳтарам Шуҳрат Илҳомович батафсил гапириб, айниқса маҳаллалар фаолиятига оид қимматли маълумотларни келтирдилар.

Маҳаллалар ҳақида суҳбатлашар эканмиз, уларнинг тарихига ҳам қизиқиш уйғониши табиий. Шу мулоҳазадан келиб чиқиб, ҳурматли профессор Шуҳрат Маҳмудбековдан, ноёб қадриятимизнинг, маҳаллаларнинг мозийдаги аҳволидан хабар беришларини сўрамоқчи эдим.

Ш.МАҲМУДБЕКОВ: Гапнинг очиғи, маҳаллалар тарихи кам ўрганилган. Лекин, шундай бўлса ҳам, камина озми-кўпми учратганим айрим манбалар ҳақида сўзлашим мумкин.

Неча асрлардан буён ўзбеклар маҳаллаларга жипслашиб, маълум-тартиб интизом, қонун-қоидаларга риоя қилган ҳолда яшаб келмоқдалар.

Маҳалла жуда катта тарихга эга бўлиб, унинг илдизлари Бронза даврига бориб тақалади. Бронза даврининг ёдгорлиги бўлган Сополлитепадан топилган манбаларнинг гувоҳлик беришича, Сополлитепа 8 оиланинг манзилгоҳи бўлган. Уларни бирлаштирган нарса фақат уруғ жамоаси бўлмаган, балки энг аввало ишлаб чиқариш манфаатлари эди. Бу манзилдаги 8 та оила таркибида патриархал тизим асосида қурилган юздан ортиқ жуфт оилалар уюшган. Ҳар бир катта оила жамоасини бошқариш иши улар орасидан сайланган оқсоқол ихтиёрида бўлган. 8 та катта оила жамоалари оқсоқоллари олий оқсоқоллар кенгашига бирлашганлар. Оқсоқоллар кенгашининг аъзолари қадимги диний китоб «Авесто»да айтилганидек, Нманапати номи билан юритилган. Нмана - катта оила жамоаси демакдир. Нманапати - катта оила бошлиғи маъноларини англатади. Агар ана шу тизимга асосланадиган бўлсак, Сополлитепа 8 та нманадан ташкил топган ВИС эканлигини кўрамиз. ВИС - қабила жамоаси, катта қишлоқ дегани. Виспати эса ана шу нманаларни бирлаштирган олий кенгаш бошлиғи, катта қишлоқ оқсоқоли бўлган оқсоқоллар жамоа-қишлоқ ҳаёти билан боғлиқ бўлган барча муаммоларни оқсоқоллар кенгаши орқали амалга оширганлар.

Эрамиздан аввалги III асрдан - мелодий V асрнинг бошларигача фаолият қилган қадимги Фарғона (Паркана) давлатидаги ундаги барча аҳамиятли масалаларни оқсоқоллар кенгаши ҳал этган. Булар қаторида жумладан, уруш ҳолатини эълон қилиш, сулҳ тузиш, вазирлар тартибини ва солиқларни тайинлаш, жамоат ишларига сафарбар этиш.

Маҳаллалар жуда узоқ тарихга эга бўлиб, маҳалла деганда катта оила назарда тутилган. Кейинчалик катта оила ёки бир неча оилаларни ўзига бирлаштирган. Ҳудудий бирликдаги жамоа тушунилган. Маҳалла фуқароларнинг ташаббуси билан ташкил этилган тарихий жамоадир.

Тарихий адабиётларда ҳам маҳаллаларнинг кўп минг йиллик тарихга эга эканликлари тўғрисида гувоҳлик берилади. Жумладан, тарихчи олим Наршаҳий «Бухоро тарихи» номли асарида Бухорода 1100 йил илгари бир қанча маҳаллалар бўлганлигини қайд қилиб ўтган.

Қадимда маҳалла шаҳарча аҳамиятига эга бўлган.

«Шаҳарлар отини маҳаллот этиб

Бўлди чув юз шаҳр Ҳири от этиб».

Маҳалла ҳақида ушбу таърифни, яъни «маҳалла - шаҳар ичидаги шаҳарча» деган гўзал сифатлашни ҳазрат Мир Алишер Навоий ўзининг «Ҳайратул аброр» асарида келтирган. Таърифда бундай ихчам ва чиройли изоҳ Навоий даҳасига хосдир. Бундан кўринаяптики, Ҳирот шаҳри, ҳазрат Навоий таърифлаганларидек, юз шаҳарча аҳамиятига эга бўлган маҳалладан тартиб топган. Кўчалар кесишган, туташган марказ ҳисобланиб, у ерда гузар жойлашган. Гузар атамаси «гузаргоҳ» кесиб ўтиш жойи тушунчани беради.

Маҳалла сўзи бизга араб тилидан кириб келган. У «Маҳаллун» - яъни ўрин-жой сўзидан олинган. Кишилар ўртасида келиб чиққан низоларнинг барчаси маҳалланинг ўзида ҳал этилиб, аҳамиятта молик масалалар ҳар бир кўчадан сайланган ўн боши билан бамаслаҳат ҳал этилган. Маҳаллаларга халқ томонидан сайланадиган элликбоши, катта маҳаллаларга эса амин раҳбарлик қилган. Аҳоли яшайдиган энг катта маҳаллаларда ўн, ўн иккита кўча бўлган. Ғадимда араб босқинчлари юртимизга келиб келганларидан сўнг маҳаллалар уларга нисбатан кўрсатилган мардоновор қаршиликнинг асосий марказига, ўчоғига айланган. Араблар босқинининг Ўрта Осиёда катта қийинчиликлар билан амалга ошиши ва Араб халифалиги ҳукмдорлигининг ўлкамизда нисбатан қисқа муддат ҳукм сурганлиги Мовароуннаҳр халқлари, маҳаллалар аҳолисининг хорижий истилони қабул қилмаганлиги унга қарши шиддатли ва фидокорона кураши билан боғлиқдир.

Маҳаллалар айниқса соҳибқирон Амир Темур тузган машҳур давлатда ривожланди, гуллаб-яшнади. Ўша вақтга келиб, маҳаллаларда яшаш, истиқомат қилиш фуқароларнинг касб-кори асосида ташкил топган темирчилар, қурол-яроқсозлар, тикувчилар, чармдўзлар, гиламдўзлар, кулолчилар, қурувчилар ва бошқа ҳунармандлар бир жойда меҳнат қилиб ҳаёт кечирган эдилар. Буюк саркарда амалга оширган улкан ва зафарли ҳарбий юришларда маҳаллалар аҳли фаол қатнашган.

Ўтмишимизнинг хонлик замонларига назар ташласак, ўнбоши, элликбоши, юзбоши ва аминларга ҳар бирига ўз даражасида ҳуқуқ берилиб, халқ уларнинг чиқарган ҳукмларини қонун деб билган. Маҳалланинг оғирлиги, ташвишлари подшоҳликка деярли етиб бормаган.

Россия босқинидан илгари Тошкент тўрт даҳадан таркиб топган бўлиб, уларнинг махсус жамоа кенгаши, ҳокимлиги бўлган. Мазкур кенгаш фаолиятида маҳаллий ҳокимият вакиллари - халқ томонидан сайланган юзбоши ва мингбошилар ҳам қатнашганлар.

Маҳалла қадимдан маҳаллий ҳокимиятнинг ўзига хос бир шакли, кўриниши тарзида фаолият кўрсатган. Маҳаллани бошқариш жамоатчилик асосида олиб борилиб, ўзининг тартиб - қоидаларига эга бўлган. Маҳалла аҳолиси бу қоидаларга бўйсуниши шарт бўлган. Маҳалла оқсоқолининг ва жамоатчиликнинг фикри - йиғилиш қарори ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган.

Маҳаллалар ўз кишиларига уларнинг отадан мерос қолган уй-жойларини шариат қоидалари асосида тақсимлаб бериш ишларини ҳам бажарган. Агар бирор киши вафот этиб, меросхўри бўлмаса, бу уй-жойлар маҳалла йиғинида кўриб чиқилиб, муҳтож кишилар ихтиёрига берилган.

Маҳалла ўз ҳудудидаги ҳовли-жойларнинг олти-сотди ишларига бевосита аралаша олган. Масалан, сотилаётган уй-жой одатга кўра аввало тўрт яқин қўшнига, улар олмаган тақдирда эса, маҳалладошларга, қолаверса, қариндош-уруғларга сотилган.

Чойхоналар илм-маърифат ўчоғи ҳисобланиб, у ерда шерхонлик кечалари ўтказилган, одоб-аҳлоққа доир маърузалар тингланган.

Масжидларга Қуръон оятлари тиловати ҳар бир кишини иймонли бўлишга даъват этган.

Собиқ Иттифоқ даврида маъмурий буйруқбозликка асосланган тузум маҳалла ва уларнинг фаолиятига тазйиқ ўтказиш сиёсатини тадбиқ қилди. 1932 йил апрель ойида қабул қилинган шаҳар маҳалла қўмиталари тўғрисидаги Низом ҳукмрон коммунистик ғоя ва амалиётнинг турмуш тарзига бир томонлама киритилишини кўзда тутган эди.

Қарийб ўттиз йилдан кейин, яъни 1961 йилнинг августида ЎзССР Олий Совети томонидан қабул қилинган «Республика маҳалла комитетларининг тузилиши ва фаолиятига доир низом» маҳалла комитетларига иқтисодий, хўжалик ва ижтимоий хайрия фаолияти билан шуғулланиши ҳамда юридик шахс сифатида иш олиб боришини таъкидлади.

Мустақиллик туфайли мамлакатимизда жамиятни бошқаришнинг ўзига хос миллий шакли қарор топди. Бу узоқ тарихга эга бўлган ўша маҳалла анъанасидир. Бу ҳақда Шуҳрат Илҳомовичнинг суҳбати ҳозирча етарли деб ўйлайман.

Р.РАҲМОНОВ: Албатта, бир суҳбат доирасида ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳалларнинг кўп қиррали, кенг кўламли фаолиятини тўла-тўкис қамраб олиш қийин. Бугун, фикрлаш учун айрим мавзулар ўртага қўйилди, десак ҳам бўлади. Бинобарин, ҳурматли устозлар сизлардан ҳам, ушбу саҳифамизни ўқиган газетхонларимиздан ҳам суҳбатни давом эттиришни, тўлдириб боришни илтимос қиламиз.

*** Пеле ҳам маҳалладан чиққан**
*** «Малика» ёш футболчилар учун кийим тикади**
*** Тошкентдан думалатиб юборилган «тўп» вилоятларда акс-садо беради**

БИРИНЧИ ГОЛ МАҲАЛЛАДА УРИЛГАН

Футболни ривожлантириш, унинг оммавийлигини ошириш ҳақидаги фикр-мулоҳазалар Ўзбекистон Парламенти минбаридан бежиз жаранглагани йўқ.

Майдонда тўп суриш ўйин-машғулотига. Президентимиз шунчаки аҳамият бераяпти,деб ҳам ўйламаслик керак. Ҳамонки, футбол - жамоалар, жамиятлар, туман-туман кишиларни бирлаштирувчи, азалдан тинчлик ва дўстлик ришталарини боғловчи гўзал тадбирлардан бири, мамлакат нуфузини дунёга таратадиган спорт тури бўлиб келган экан, бу ўйинни тараққий эттириш, кенг халқ оммаси орасида тарғиб қилишдан кўзланган эзгу мақсадлар ҳам кўп. Авваламбор жисмонан-руҳан соғлом авлодни камол топтириш, миллионлаб томошабинлар ҳохиш-иродасини ифода этиш ва қолаверса, халқнинг миллий ғоя, умуммафкура байроғи остида жам бўлиши, ягона мақсад ва маслакларда собитқадам туриши учун ҳам ФУТБОЛнинг ўрни беқиёсдир.

Ҳамма нарсадан сиёсат қидираяпти деманг-ку, лекин оламшумул чемпионатлар ўтаётган майдонларда асосан миллий республикаларнинг байроғи, ундан кейин эса ўриндиқдаги одамлар кўзга ташланади. Мусобақалар авж паллага чиққан кезда ишқибозлар гуруҳини фақатгина миллий алвонлар, миллий қўшиқ ва ҳайқириқлар жилоси орқалигина таниб оламиз. Гап орасида айтиш керакки, ўз миллий манфаатларини ҳимоя қилаётган сиёсатдон-дипломатни биз ташқаридан танимаслигимиз мумкин, лекин миллий жамоасини қўллаб-қувватлаётган футбол ишқибозини биз биргина қўлидаги байроғи билан ажратиб оламиз. Ғолиб жамоалар ҳам ғалаба нашидасини суришдан аввал майдон узра ўз миллий мадҳияларини куйлаб ўтадилар. Нима бу - миллатнинг бирлашиши, ўзаро меҳр ва ҳасрат кечинмаларининг қоришиб кетиши эмасми?

Олий Мажлиснинг навбатдаги сессиясида «Пахтакор» футбол жамоасининг аввалги нуфузини қайтариш, ҳақида гап кетганида ишонч ва эътибор маҳаллаларга ҳам қаратилди. Тан олиш керак, «Пахтакор», «Нефтчи» ёки «Насаф» жамоаларида тўп сураётганлар кеча осмондан тушиб келган футболчилар эмас. Уларнинг ҳаммаси - Пелею Марадона, Абдураимову Иноятовларнинг барчаси дастлаб ўз маҳалласида тўп суриб ўрганган. Биринчи голни ҳам улар ўз маҳалласида уришган. Шундай экан, оммавий спорт турининг тараққий эттириш энг аввало омма орасида олиб борилаётган ишларга боғлиқ. Республика Оқсоқоллар Кенгаши ва «Маҳалла» хайрия жамғармаси ҳамда Ўзбекистон телевидениеси «Ёшлар» каналининг «Давр» ахборот дастури билан ҳамкорликда маҳаллаларда болалар футболини ривожлантириш тадбирларини ташкил этиш, мусобақа-беллашувлар ўтказиш ташаббуси билан чиқдилар. Бунинг чизмаси оддий: шаҳардаги барча маҳаллаларда болалар орасида футбол беллашувлари ўтказилади, биринчи босқичдан чиққанлар туманлараро жамоалар билан беллашадилар. Энг сўнгги якунловчи босқич Қорақалпоғистон Республикаси барча вилоятлар, Тошкент шаҳри ёш футболчилари ўртасида ўтказилади.

Лекин «Оддий чизма»нинг ўзига хос мураккабликлари ҳам бор. Футбол майдонлари, спорт махсус либослари, соврин ва мукофотлар масаласи дегандай.

- Масаланинг бу жиҳатларини ҳам пухта ҳисоб-китоблаб турибмиз, - дейди республика Оқсоқоллар Кенгаши раиси, Олий Мажлис депутати Шуҳрат Жалилов. - Стадионларни таъмирлаш учун мутасадди ташкилотлар ёрдамга чақирилади, асосий қурилиш ишлари эса маҳаллаларнинг ўзи билган усули - ҳашар йўли билан бажарилади. Болаларга спорт либослари, эсдалик совғалари тайёрлаш учун эса «Малика» тикув фабрикаси, «Миконд», «Фотон», «Совпластитал» корхоналари билан шартнома тузиб ишлашга киришамиз.

Албатта хайрли иш учун ҳамкор-ҳаммаслаклар доимо топилади. Масалан, «Тошшаҳарйўловчитранс» уюшмаси ўз ҳисобидан ғолибларга совға ажратишга тайёр эканлигини биринчилардан бўлиб изҳор этди.

Н. АЛИМОВ.

Р. НУРИНБОЕВ олган суратлар.

РУБРИКАНИНГ ЁПИЛИШИ ЁҚМАГАНИДАН ЭМАС, АКСИНЧА

1823 йилда асос солиниб, ҳозиргача Англияда нашр этилаётган «Понцерт» тиббиёт ҳафталиги ўз саҳифаларида шоҳмот рубрикаси очган дунёдаги энг биринчи журналдир.

Бу рубрика журналда 1823 йил октябрь ойидан то 1824 йил апрелигача чиқиб турган. Кейин эса негадир бу рубрика кўринмай қолган. Унинг тўхтатиб қўйилганининг сабаби - журналхонларга ёқмаганидан эмас, балки аксинча жудаям манзур бўлганидан . «Понцерт»га келган хатларнинг аксарияти ана шу шоҳмот рубрикасига бағишланганидан тиббиёт журнали таҳририяти бироз хижолат чекиб, рубрикани ёпишга қарор қилган.

12,5 САНТИМЕТРЛИ АКУЛА

Энг йирик акула оқ акула бўлиб, унинг оғирлиги 3 тонна, бўйи 10 метрга боради.

Лекин энг кичик акулани камдан-кам киши билса керак. 1984 йили Атлантика океанида ана шундай акула қўлга туширилган. Бу митти йиртқичнинг бўйи атиги 12,5 сантиметр экан.

НОЁБ ТАОМ

Қалдирғоч ини, яна аниқроғи, узунқанот тоғ, қалдирғочларининг ини жуда ноёб таомдир.

Бу қушлар Таиланд соҳили яқинидаги оролларда яшашади. Улар ўз инларини тиллари остидаги моддадан қуришади. Маҳаллий аҳоли қалдирғоч инларини йиғиб, энг ҳашаматли ресторанларга сотишади.

Узунқанотлилар инидан тайёрланадиган модда қадим замонлардан буён ноёб дори ҳисобланади. У женьшен сингари одамни ёшартирар, унга куч-қувват ва саломатлик бахш этар экан.

Нилуфар ДЎСТБОБОЕВА, Азиз ШАРОПОВ тайёрлади.

ОРОЛ: УНИ ҲАЛОКАТДАН ҚУТҚАРИШ МУМКИНМИ?

Бугун унинг бу борада имконияти қандай?

Тугаётган XX асрда инсоният дуч келган энг жиддий муаммолардан бири - экологик тангликдир.

Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра 1960-1999 йиллар давомида денгиз сатҳи 17 метр пасайди, сув ҳажми қарийб 4 баробар камайди, денгиз суви илгариги қирғоғидан 170-160 км масофага чекинди. Бир вақтлар мавж уриб турган денгиз иккига - катта ва кичик оролга бўлинди, уларнинг шўрланиш даражаси 3 баробар ортди. Денгиз суви чекинган ерлар зарарли кимёвий моддалар ва тузлар билан қопланди.

Марказий Осиё табиатидаги бундай ўзгаришлар барча аҳолига, ҳайвонот ва ўсимликлар дунёсига салбий таъсир кўрсата бошлади. Хўш, Орол фожеасини тўхтатиш, уни тиклаш учун қандай ишлар олиб борилаяпти?

Минтақадаги республикалар мустақилликка эришгандан кейин Орол муаммоси ечимини топиш ва собиқ иттифоқ даврида қўйилган хатони тузатишга киришдилар. Улар Орол денгизи ва Орол ҳавзасидаги экологик муҳитни соғломлаштириш учун 1993 йилда биргалашиб ҳаракат қилиш тўғрисида келишиб олдилар. Шу йили Президентимиз Ислом Каримов БМТ Бош ассамблеяси 48-сессиясининг нуфузли минбаридан туриб, жаҳон халқларини Орол денгизи ва унинг атрофида юзага келган экологик хавфдан огоҳ қилди, бу хавфни бартараф этишда халқаро ташкилотлар ва жамиятлар ҳомийлик қилишлари зарурлигига эътиборни қаратдилар.

Орадан кўп ўтмай, Оролни қутқариш Халқаро жамғармаси ва унинг бўлинмалари ташкил этилди. Унга жамғарма таъсисчиларининг маблағлари жалб этилди. 1995 йилда Нукус шаҳрида БМТ ҳомийлигида Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантиришга бағишланган халқаро конференция ўтказилди. Ўтган йилнинг октябрь ойида Тошкент ва Урганч шаҳарларида Европа Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ҳомийлигида атроф муҳитни тиклашга бағишланган семинар бўлиб ўтди.

Оролни қутқариш Халқаро жамғармаси Жаҳон банки билан ҳамкорликда маҳаллий аҳолига зудлик билан амалий ёрдам кўрсатиш Дастурини ишлаб чиқиб, уни амалда жорий эта бошлади. Мазкур дастур асосида Орол минтақаси учун 70 та тез ёрдам машинаси, 44 та сув ташийдиган машина, 5,2 минг сув тозалагич фильтрлар ва бошқа дори-дармонлар юборилди. Аҳолига 473,9 минг долларлик ёрдам кўрсатилди. Ушбу дастур бўйича 1067,5 минг доллар маблағ ўзлаштирилди.

1997 йил 15-16 октябрь кунлари Оролни қутқариш Халқаро жамғармаси, БМТ ривожланиш дастури, Жаҳон банки ташаббуси билан Тошкентда ўтказилган семинар маълумотларига кўра, Орол жамғармаси иштирокчилари томонидан 1994-1997 йиллар давомида минтақанинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши учун 2 млрд АҚШ доллари (миллий валютага айлантириб ҳисоблаганда) сарфланган, ҳомийларнинг ёрдами эса 15 млн АҚШ долларини ташкил этган.

Марказий Осиё давлатларининг раҳбарлари 1998 йил 26 мартда Тошкентда бўлиб ўтган навбатдаги учрашувида атроф муҳитни муҳофаза қилиш, табиий офат ва фожеа оқибатларини бартараф этиш бўйича ўзаро ҳамкорликни кучайтириш, Орол денгизи ва Орол ҳавзасидаги экологик вазиятни яхшилаш юзасидан барча тадбирларни амалда бажариш, илгари биргаликда қабул қилинган қарорларни оғишмай амалга ошириш ниятларини яна бир бор маълум қилдилар.

Орол денгизини қутқариш Халқаро жамғармаси ижроия қўмитаси ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ривожланиш дастури вакиллиги 1998 йилда умумий қиймати 1,7 млн АҚШ доллари бўлган «Орол денгизи ҳавзаси имкониятларини ривожлантириш» лойиҳасини (II босқичи) қабул қилиш тўғрисида келишиб олдилар.

Ўзбекистон Республикаси аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш ва уларнинг санитария-турмуш шароитларини тубдан яхшилаш назарда тутилган «Тоза сув, санитария ва саломатлик» лойиҳасини амалда жорий этмоқда. Мазкур мақсадлар учун 117 млн АҚШ доллари миқдорида маблағ ажратилди.

Шу йилнинг 10-16 май кунлари Ўзбекистон Республикаси Табиатни Муҳофаза қилиш давлат қўмитасида Германия ҳукумати ва ЮНЕСКО мадади билан ташкил этилган уч кунлик семинарда охирги уч йил давомида Қозоғистон ва Россия Федерацияси олимлари томонидан ишлаб чиқилган 20 та лойиҳа муҳокама қилинди.

Минтақадаги экологик ҳолатни яхшилаш, тупроқ қатламини, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини тиклаш, қишлоқ хўжалигини илмий асосланган тизимга ўтказиш, сув заҳираларидан фойдаланишнинг тежамкор усулларини ишлаб чиқиш, минтақада истиқомат қилаётган аҳолининг турмуш даражасини янада яхшилаш йўлида ҳали анчагина ишлар қилиниши керак. Ўйлаймизки, амалга оширилаётган тадбирлар албатта ўз ижобий натижасини беради.

Содиқ МЎМИНОВ.

Суратларда: Оролнинг 1996 йилдаги ҳолатидан лавҳалар.

● МДҲ ЯНГИЛИКЛАРИ

ЭНДИ ВИЗА КЕРАК БЎЛАДИМИ?

МДҲ ташқи ишлари вазирликлари консуллик хизмати бошлиқларининг Москвада ўтган кенгаши иштирокчилари Бишкекда 1992 йилда имзоланган махсус шартнома ўз кучини йўқотгани ҳақида маълум қилишди.

Эндиликда собиқ иттифоқ давлатлари бўйлаб визасиз юриш ҳақидаги ана шу ҳужжат фақат архивларда сақланиб қолди. Мамлакатлар фуқароларининг қўшни давлатларга кириб-чиқиши икки ва кўп томонлама шартномалар асосида ташкил этилади.

Дастлаб ана шу шартномадан Туркманистон чиққан эди. Ўзбекистон Тожикистон билан махсус шартномани имзолади. Ҳозир қўшни Қирғизистон ва Қозоғистон билан бу борада музокаралар олиб борилмоқда.

Россия мутасаддилари Грузия томонига виза асосида борди-келди қилиш ҳақидаги ҳужжат лойиҳасини топширишди. Озарбайжон орқали Чеченистон томон жангарилар ўтиши ҳақида мулоҳазалардан сўнг тез орада Россия-Озарбайжон ўртасида ҳам виза режими ўрнатилиши кутилмоқда.

Москвадаги кенгашда собиқ совет паспорти билан қолган фуқароларнинг бир давлатдан иккинчи давлатга ўтиши масаласи ҳам кўриб чиқилди. Айрим давлатларда фуқаролар паспортларини алмаштириш якунланмагани боис эски паспортлар амал қилишда давом этади. Аммо уларда фуқаронинг қайси давлат тасарруфида экани ҳақида муҳр бўлиши шарт.

(Хориж матбуот материаллари асосида тайёрланди - «Коммерсант» 2000 йил 9 июнь).

● ЕВРО - 2000

Брюсселдаги «Руа Бодуэн» ўйингоҳида ўтган шанба куни Европа чемпионати финал босқичи учрашувлари бошланди. 16 жамоа ғолиблик учун баҳс юритмоқда.

ДАСТЛАБКИ НАТИЖАЛАР

Мезбонлар Бельгия ва Нидерландия командалари илк ғалабаларга эришишди. Улар мос равишла Швеция (2:1) ва Чехия (1:0) футболчиларини доғда қолдиришди. Жаҳон чемпиони Франция терма командаси ҳам дастлабки ўйинни жуда ишончли ўтказиб, данияликларни (3:0) ҳисобида мағлубиятга учратди. Италияликлар уларни даъвогарлар сафидан четга суриб чиқариш учун асос йўқлигини Туркия терма командаси билан ўтказилган учрашувда исботлашга муваффақ бўлишди (2:1). Германия - Европанинг 1996 йилги чемпиони - дастлабки ўйинда яна бир ўзига хос жамоа Руминия билан куч синашди ва дурангга рози бўлди (1:1). Ниҳоят, Англия терма командаси аввалига португалияликлар дарвозасига кетма-кет икки тўп киритса-да, кейин ўз дарвозасидан уч тўп олиб чиқишга мажбур бўлди.

ҲАКАМЛАР ХАТОСИ

Дастлабки кунларда ишқибозлар эътиборини нафақат чиройли, ҳужумкор ўйин, балки ана шу ўйинларни ўз «ўйин»лари билан бузаётган ҳакамлар тортди дейиш мумкин.

Белгияликлар шведлар дарвозасига иккинчи тўпни киритишидан аввал Эмиль Мпенза тўпни қўли билан ўйнаганига германиялик ҳакам Маркус Мерк эътибор бермади. Натижада, мезбонлар бир тўп фарқ билан ғалаба қозонишди. Шотландиялик ҳакам Хью Даляас турклар жарима майдончасида Филиппо Индзаги жуда «чиройли» йиқилганига маҳлиё бўлиб, пенальти белгилади. Балки, ана шу пенальтидан киритилган тўп туркларнинг мағлубиятига сабаб бўлгандир. Ахир ҳисоб бор-йўғи (1:2). Ниҳоят, италиялик ҳакам Пьер Луиджи Коллина учрашув якунланишига икки дақиқа қолганда чехлар дарвозасига 11 метрлик жарима тўпи белгилаб, нидерландияликларга ғалабани ҳадя қилди. Бизнингча, агар Рональд де Бур чехлар жарима майдончасида йиқилгани каби вазият қарама-қарши томонда юз берса, яъни, айтайлик, Колер нидерландлар томонидан тўхтатиб қолинса, ҳакам пенальти белгиламаслиги аниқ эди. Демак, афсуски, ҳозирча футбол байрамида ҳакамларнинг хатолари устунлик қилмоқда.

Ҳали гуруҳлардаги учрашувларнинг яна иккитадан тури бор. Даъвогарларнинг барчаси дастлабки ўйинларда нималарга қодир эканини намойиш қилишди. Аммо яна ким билади дейсиз, бошқа терма командалардан бирортаси кўпчиликнинг башоратларини чиппакка чиқариб бош совринни илиб кетар? Нима бўлганда ҳам қизиқарли баҳслар барчамизнинг диққатимизни ўзига жалб этишда давом этади.

Мирзаҳаким ТЎХТАМИРЗАЕВ.

СУРАТЛАРДА: 1. Француз футболчилари Лоран Блан ва Тьери Анри биринчи учрашувда гол муаллифлари бўлишди. 2. Чехия терма командаси ўйинчиси Ян Коллер қулай имкониятни бой берди. 3. Нидерландия командаси сардори Франк де Бур - Чехия жамоаси дарвозасига киритилган ягона гол муаллифи.

Қўй (21.03-21.04). Ушбу ҳафтада кўпроқ саломатлигингиз хусусида ўйлашга уриниң. Пайшанба куни бунга алоҳида эътибор беринг. Шунингдек, бу ҳафтада биронта масъулиятли юмушларга қўл уриш тавсия этилмайди. Дам олиш кунлари маҳбуб ёки маҳбубангиз кўнглини овланг.

Бузоқ (22.04-20.05). Ҳафта сиз учун хушхабарлар келтиради. Бундан ташқари, кўнгилли ҳордиқ чиқариш имкони ҳам туғилади. Буларнинг бари яхши. Шунга қарамасдан, ҳафта ичида рўй берадиган алдам-қалдамлардан нарида юришингиз лозим.

Эгизаклар (22.05-21.06). Ҳафта мобайнида саломатлигингиз борасида муаммолар туғилиши мумкин. Пайшанбада хабарлар эшитасиз. Дам олиш кунларида ажойиб ҳордиқ чиқаришингиз мумкин.

Қисқичбақа (22.06-22.07). Ўтаётган ҳафта сизга бизнес соҳасида янги уфқлар очади. Жума ва якшанба кунлари бунга қулай. Қолган кунларингиз ҳам ёмон бўлмайди.

Арслон (23.07-22.08). Шу кунларда оилада ёки ишхонада можаролар чиқишидан эҳтиёт бўлинг. Бунинг осон йўли тилни тийиш. Бугун маблағингизга маблағ қўшилса ажабмас. Ҳафтанинг қолган кунларида ёқимли мужлалар эшитасиз.

Паризод (23.08-22.09). Сиз учун ўтаётган ҳафтанинг бошларида кайфиятингиз хуш бўлган бўлса-да, ҳафта ўрталарида бироз толиқиш сезасиз. Пайшанба омадли битимлар тузиш учун қулай.

Тарози (23.09-22.10). Можароларга дуч бўлишидан ҳазир бўлинг. Кейинги кунлар хайрли келади. Бугун молиявий аҳволингиз яхшиланади. Шанбада бизнес соҳасида омад кулиб боқади.

Чаён (23.10-22.11). Ушбу ҳафтада кўплаб хабарлар тинглайсиз. Бундан ташқари, пайшанбада харидлар қиласиз.

Ўқотар (23.11-21.12). Шанбада тузилган асосий битимлар сизга наф келтиради. Якшанбада оилангизда ихтилофлар пайдо бўлишидан эҳтиёт бўлинг.

Тоғ эчкиси (22.12-19.01). Романтик кайфиятлар ҳамроҳингиз бўлади. Ҳафтанинг охирларида бизнес соҳасида ишларингиз юришади. Шанбада соғлигингиз хусусида ўйлаб кўринг.

Қовға (20.01-18.02). Бугунданоқ соғлиғингиз хусусида ўйлаб кўринг. Шанбада амалий битимлар тузиш мумкин.

Балиқ (19.02-20.03). Шу кунларда дам олганингиз маъқул. Айниқса бугун саломатлигингиз хусусида ўйлаб кўринг. Дам олиш кунлари табиат қўйнида бўлишни тавсия этамиз.

«Евромаркет - 2000» соврини - «O'zbekiston havo yo'llari»га

Яқинда Бельгияда ўтган «Евромаркет - 2000» анжуманига бир қатор ривожланган мамлакатлар билан бирга «O'zbekiston havo yo'llari» миллий авиакомпанияси бош директори Арслон Рўзметов ҳам таклиф этилди.

Бу ерда мамлакатимиз фуқаро авиацияси сўнгги йилларда авиаташувлар бозорида фаолият кўрсатаётгани, янги иқтисодий шароитда тадбиркорлик билан иш юритаётгани, тижоратчилар орасида ишонч қозонгани учун махсус мукофот топширилди.

- Бундай йирик анжуманда «O'zbekiston havo yo'llari»га соврин топширилиши мамлакатимизнинг халқаро майдонда обрў-эътибори ортиб бораётганидан яна бир далолатдир, - деди Евромаркет анжумани президенти профессор Пьер Матейзин. - Минтақада энг буюк авиакомпаниянинг давлат раҳбари қўллаб-қувватлаши натижасида жадал ривожланаётганидан хурсандмиз.

● ЯХШИЛАР ГУЛШАНИ

Фозил қори Ёсин ўғли СОБИРОВ

17. БИР-БИРИМИЗНИ СЕВМАСАК ЖАННАТГА КИРА ОЛМАЙМИЗ

Бугунги бозор муносабатларига ўтиш даврининг қийинчиликлари, ташвишлар оқибатида кишилар ўртасидаги қадр-қиммат, ўзаро меҳр-муҳаббат кўтарилаётгандек. Қариндош-уруғларни бориб кўриб келишлик, ҳолидан хабар олишлик, улардан дуолар сўрашлик камайгандек.

Аслида қариндош-уруғларга кўрсатиладиган меҳр-оқибат, ота-она, қариндошларнинг кўнглини, дуоларини олиш ўзбек халқининг бебаҳо фазилатларидандир.

Қуръони Каримда энг катта гуноҳ Оллоҳга ширк келтириш бўлса, иккинчиси, ота-онага «оқ бўлишлик», ундан кейинги энг катта гуноҳлардан бу «Қотиғу раҳм» дейилади, яъни қариндош-уруғлар билан алоқани узиб, меҳр-оқибат кўрсатмаган инсоннинг гуноҳидир.

Қариндош-уруғлар ҳурмати ота-онадек азиз инсонлар билан бир мақомда туради. Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо саллоллоҳи алайҳи вассаллам марҳамат қилиб айтган эканлар, «То бир-биримизни, қариндош-уруғ, ёру ошноларимизни севмагунимизча жаннатга киролмаймиз». Аслида Оллоҳнинг розилиги ҳам мана шунда, ёру-дўст, қариндош-уруғларнинг бир-бирларига оқибат кўрсатишларида.

Яратган Эгамга шукрлар бўлсин, истиқлол неъмати, Юртбошимизнинг оқилона сиёсатлари туфайли ҳар йили минглаб мусулмон биродарларимиз Ҳаж сафарларига бориб келяптилар. Ҳатто баъзилари икки, уч мартадан бориб келяптилар-ки, бу ҳам ҳавас қилгулик. Ёки каттадан-катта ҳайру эҳсонлар қилишяпти. «Бир савоб олайин» деб тўю томошалар ўтқазишяпти. Лекин азизлар, оқибат қилиш, қариндош-уруғларни бориб кўриб, дуоларини олиш қўлимиздан келмаяпти. Уларга бориб ёрдам бериш, ҳолидан хабар олиш, хизматларида бўлиш у ёқда турсин, зиёрат қилиб, етарли даражасида кўнгилларини ололмаяпмиз.

Сарвари олам Муҳаммад пайғамбаримизнинг олдиларига бир йигит келиб, «Ё, Расуллуллоҳ, мен бир оғир гуноҳ қилиб қўйдим, энди қандай бир савоб иш қилайинки, Оллоҳим гуноҳимни махфират айлаган бўлсин. Бир иш қилайинки шу савоб ишим гуноҳларимга кафолат бўлсин?» - деб сўрабди. Пайғамбаримиз:

- Онанг борми? - деб сўрабдилар.

- Йўқ, онам оламдан ўтганлар, - дебди йигит, - нима учун онамни сўраяпсиз, ё Расуллуллоҳ?

- Агар онанг ҳаёт бўлганларида эди, у кишининг хизматларини қилардинг. Сени дуолар қилардилар. Шу билан Яратган Эгам гуноҳларингни кечирарди.

Пайғамбаримиз бироз ўйланиб туриб, йигитдан яна сўрадилар.

- Холанг ё амманг бормилар?

- Аммам оламдан ўтиб кетганлар, онамнинг сингиллари - холам ҳаётлар, - дебди йигит.

- Ундай бўлса, холангнинг хизматларини қилгин, ҳаққингга дуо қилсалар, дуоларини ололсанг, Оллоҳ гуноҳларингни кечиради, - дебдилар.

Билингки, амма, хола, она ўрнида, амаки, тоға ота ўрнида бўларкан. Ота-она вафотидан кейин уларнинг маъракаларини дабдаба билан ўтказиб, «Уларнинг руҳини шод қилиб қўйдим» деб хом ўйламанг. Амакингиздан, тоғангиз, амма, холангиздан хабар олиб туринг, уларга меҳр кўрсатинг, ота-она руҳи шод бўлади. Бир йигитга келиб: «холангиз вафот этдилар, кеча пешинда чиқардик» дейишибди. У сўрармиш: «холам бетобмидилар?» деб. «Раҳматли холангизга қарайдиган одам бўлмагандан олти ой шифохонада ётиб, оламдан ўтдилар...» Хола олти ой шифохонада ётса-ю, жиян бир бориб, ҳолидан хабар олмаса?! Бу қандай меҳр-оқибат бўлди?

Шунинг учун «Қотили бераҳмни, қалбида меҳри-муҳаббати йўқнинг катта Лайлатул қадр кечасида қилган ибодатини ҳам Оллоҳ қабул этмайди», - дейдилар Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо саллоллоҳи алайҳи вассаллам. Қариндош-уруғ, ҳешу ақрабо, кўни-қўшни, етим-есирларга, ҳеч кимга раҳм қилмаган одамга қандай қилиб Оллоҳ назарини ташласин? Ўйлаб кўрайлик, тўртта одам тўпланиб қолса олди-сотди қандай бўлаяпти? Нарх-наво қанча? Долларнинг қиймати-чи? кабилар ҳақида кўпроқ гапирилади. «холам қандай экан? Амаким, тоғам тузукмиканлар? Анави отамнинг қадрдонлари эди, бир бориб кўриб келайин...» деган гаплар кам. Дунёда инсоннинг оқибати йўқолмасин. Ҳаётимизнинг мазмуни, бахту саодатимиз ҳам мана шу қадр-оқибатда.

«Ибодатнинг олди - бу фарзанд тарбияси»дир. Уларни меҳрли, оқибатли қилиб тарбиялаш, қариндош-уруғларга муҳаббатли қилиб тарбиялаш ҳам бизнинг вазифамиздир. Болаларимизнинг қўлидан ушлаб, «Юр, болам, амакингни кўриб, келамиз, сизларга аммангизнинг уйини кўрсатиб келаман...» деган гаплар билан борди-келди қилиб турсак фарзандларимиз шунга, шу муҳаббатга мойил бўлиб ўсади. Агар шундай қилинмаса ота-она ўтганларидан кейин қариндош-уруғларнинг манзилгоҳлари у ёқда турсин, ўзлари ҳам болаларга унут бўлиб кетадилар. Ҳозирда ота-оналаримиз, тўйми, маъракими бўлса ёлғиз ўзлари боришади. Болалар уйда пойлаб қолади. Ёки болаларга иш буюриб кетишади. Бу борада ота-оналарнинг ҳам мажбуриятлари юқоридир.

Бекорга айтилмаган-да, фарзанд тарбияси катта ибодатдир, деб.

Ёру биродарларнинг, қариндош-уруғларнинг болалари билан фарзандларимизни таништириб қўйиш, улар ўртасидаги меҳр-муҳаббат риштaларини боғлаб кетиш эзгу ишларимиздан бўлмоғи керак.

МАҲАЛЛА ГУЗАРИ ФАҚАТ ЭРКАКЛАР УЧУН ЭМАС

Эрта тонгдан чалинган карнай сурнай садоси Чилонзор маҳалла аҳлини маҳалла гузарига чорлади. Маҳалла ҳовлисига байрам дастурхони ёзилди. Дастурхон атрофида бирин-кетин кекса онахонлар, мўътабар опа-сингиллар, мактаб битирувчилари, боғча тарбияланувчилари жойлашишди. Биз маҳалла оқсоқоли Омонулла ака Муталовдан анъанавий тадбир хусусида сўрадик:

- Биз бу тадбирни мана 11 йилдирки, муттасил ўтказиб келмоқдамиз. Ҳозирги таклиф қилинган мактаб битирувчилари ўшанда 1 синф ўқувчилари эди. Биз уларга мустақил ҳаётга қадам қўйишлари билан қутлаб, оқ йўл тилаймиз. Яна бир сабаби, эътибор берган бўлсангиз дастурхон атрофида фақат аёллар ўтиришибди.

Йил - ўн икки ой бу ерда эркаклар ўтиришади, бир кун аёлларимиз, кекса онахонларимиз бир-бири билан дийдорлашиб, чақчақлашиб ўтиришсин деб ният қилганмиз. Бундан ташқари маҳалламиз болаларига сабоқ бераётган 162-мактаб ўқитувчилари, Тошкент сут ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли боғча тарбияланувчилари ва тарбиячилари, 24-поликлиника шифокорлари фахрий меҳмонимиз бўлишади. Ана шундай савобли анъанамизни ҳали узоқ давом эттириш ниятимиз бор.

Равшан РАЖАБОВ

Тошкент вилояти

● МАҲАЛЛАДА ТАДБИР

Маҳаллаларимизда турли муносабатлар билан йиғинлар, давра суҳбатлари ўтказиш урфга кираяпти. Дастлаб кўпчилигимиз бундай тадбирни бир жуфт ашула тинглаб ёки шеър эшитиб, ҳордиқ чиқарадиган имконият сифатида қабул қилдик.

ЯХШИЛАР БОШ БЎЛСА...

Аммо бора-бора анжуманларимиз маърифат сабоқлари, очиқ мулоқотлар, баҳс майдонларига айланиб бормоқда.

Яқинда ана шундай тадбирлардан бири Тошкент тумани Гулистон жамоа хўжалигидаги Шодлик маҳалласида бўлиб ўтди.

Туман маданият ишлари бўлими қошидаги «Ойдин» хотин-қизлар клуби раисаси шу тадбир ташкилотчиларидан бири Шоира Аҳмедованинг гаплари йиғилганларга қанот берди.

Шодлик маҳалласи фуқаролар йиғини раисаси Зумрад Ғаниева тўй-маъракаларни ихчамлаштириш, турли оилавий йиғинларга мазмун киритиш борасида ўз фаолларi билан олиб бораётган хайрли ишларидан сўзлаб берди. Ичкиликсиз дастурхон тузаш, никоҳ маросимини тўй базмининг ўзида ўтказиш - бу каби янгиликлар маҳалла аҳлининг ўз ҳаётига мушоҳада билан қараётганини исботлайди.

Шоира Қутлибека Раҳимбоева, халқ таълими аълочиси Маҳмуда Валиеванинг Истиқлол ғояси, қадриятлар ҳақидаги самимий сўзлари, даврадаги савол-жавобларга уланди.

Тошкент туман СЭС назоратчиси Шоира Иброҳимова сўзлари соғлом авлод дастури доирасида бўлди.

Туман Марказий кутубхонаси раҳбари ўринбосари Фотима Файзуллаева, 8-тармоқ кутубхона мудираси Гулчеҳра Икромовалар тарафидан «Шеър азиз олам аро» китоб кўргазмаси ташкил этилди.

Араббой Турсунов, Нуриддин Саидқосимов, Саидамир Саидқосимов ва бошқа меҳмону мезбонлар фарзанд тарбияси, оила тинчлиги борасида фикрларини ўртага ташладилар.

Бундай маърифий суҳбатлар элни бирлаштиради, янги ташаббусларга куч беради. Қайда яхшилар бош бўлса, сўз, суҳбат билан одамлар қалбига Ватан меҳри, Истиқлол қувончлари сингиб бораверади.

● МУШТАРИЙ ИЛҲОМИ

Муаттар САИДНОСИР қизи.

АРМОН

Иккинчи жаҳон уруши иштирокчиси, падари бузрукворим Саидносир Мансурхон ўғиллари хотирасига

Сизсиз келар ҳар йили баҳор,
Сизсиз ўтар ёз, куз, қишларим.
Қалдирғочга айланиб саҳар
Бинафшага айттум тушларим.
Тушларим ҳам ғамгин, аламнок,
Нетай, ахир ўсдим бепадар.
Бинафшалар кўксин қилиб чок,
Кўз ёш тўкар тундан тонг қадар.
Мен кўз очиб келган дунёда,
Отажоним, сиз йўқ эдингиз.
Ёвга нафрат ортган зиёда -
Кўксингиздан, оҳ, ўқ едингиз.
Фашистлар-ку бўлдилар тор-мор,
Кўз тиколмас юртимга ҳеч кас.
Фақаттина дилда армон бор,
Бир армонки, бўлмайди абас.
Бир бор бўлсин боқиб бўйимга,
Сочларимни силамадингиз.
Ўзингиз бош бўлиб тўйимга,
Менга бахтлар тиламадингиз.
Жангоҳларда қолган руҳингиз
Раҳматига олсин Оллоҳим.
Тирикларнинг қалбига бир ҳис -
Эзгуликни солсин Оллоҳим.

ТОЖМАҲАЛ

Ҳиндистоннинг Агра шаҳрида
Бобур Мирзо изларин кўрдим.
Авлодлари буюк бобомнинг
Бир мўъжиза саройни қурди.

Оқ мармардан тикланган сарой,
Аждодларга ҳайкал - Тожмаҳал.
Пешвоз чиқар Акбар, Шоҳжаҳон,
Кунми, тунми, сизга ҳар маҳал.

«Хуш келибсиз, азиз меҳмоним,
Унутмабсиз аждодларингиз.
Шижоатда шерга ўхшайсиз,
Нурдан тоза муродларингиз.»

Ўзим билан олиб кетаман
Аждодларнинг пок руҳларини.
Юрагимга жойлаб кетаман
Шонга тўла шукуҳларини.

● ҲУКМ — КЕЧИККАН ЧОРА

«АЖРАШСАНГ, ЎЛДИРАМАН!»

Афсуски, куёвнинг бу дағдағаси бекорга эмас экан.

Оҳангаронлик Искандар Болтаев турмуш ўртоғи Ҳулкар Болтаевани ҳар доим шундай деб қўрқитарди. Лекин Ҳулкар у билан яшашни хаёлига келтирмасди. «Барибир ажрашаман» дерди у. Чунки у билан тинч-тотув яшаб кета олмаслигига кўзи етарди. Искандар эса унинг уйига қатнашдан зерикмасди.

Навбатдаги борганида қайнона ва қайнисинглисига эшиттириб туриб қатъий оҳангда:

- Ҳулкар, сени олиб кетгани келдим, яхшиликча юр мен билан, - деди.

- Йўқ, энди сенинг уйингни елкамнинг чуқури кўрсин!

- Унда билиб қўй. Ё менга хотин бўлиб яшайсан, ё чавақлаб ташлайман!

Эрининг калтакларини еявериб, эти, сўкишларини эшитавериб бети қотиб кетган Ҳулкар барибир эрининг раъйига юрмагач, кўнглидаги машъум нияти билан Искандар яна уйига танҳо ўзи қайтди.

Ўша кундан бошлаб нафақат Ҳулкарнинг, балки унинг уйидагиларнинг ҳам оромлари йўқолди. Онаизор қизи Ҳулкарнинг ўқишига - Тошкент Давлат иқтисодиёт университетига бирга қатнайдиган бўлди. Сабаби, уни куёви Искандар ўлдириб қўйишидан қўрқарди. Лекин эгаси минг пойласин ўғри бир пойласин, деганлари ҳақ экан.

Ўша куни онасининг зарур юмуши чиқиб қолди-ю, Ҳулкарнинг бир ўзи ўқишига кетди. Ўқиш манзилида эса уни эри Искандар кутиб олди.

- Ҳай, Ҳулкар, суд расман ажратиб юборишига саноқли кунлар қолди. Бориб аризангни қайтариб ол. Бирга яшаймиз.

- Мен ҳали жонимдан тўйганим йўқ. Тўйган куним калтагингдан ўлиш учун ҳузурингга бораман.

- Ундай дема, ҳали яхши кунларни кўрамиз. Юр мен билан шаҳарни айланиб, сайр қиламиз, - аврай бошлади Искандар.

- Йўқ, бўлмайди! Бас ажрашаётган эканман, бундай қилолмайман! Одамлар кўрса нима дейди?!

Ҳулкар рози бўлмади, аммо Искандар уни зўрлаб машинага ўтказди-да, Чилонзор мавзесига олиб кетди. «Височовольтний» кўчасига етгач, машинадан тушириб қурилаётган кўп қаватли уйнинг 1-қаватига олиб кирди-ю, ёнидаги пичоғи билан Ҳулкарнинг қорнини ёриб ташлади. Бечора аёл шу ернинг ўзида жон таслим қилди. Қотил эса мурдани бинонинг ертўласига ташлаб юбориб, кўздаб ғойиб бўлди.

Ўша куни Ҳулкарни кутиб тоқатлари тоқ бўлган уйидагилар, уни қидириб бормаган жойлари қолмади. Оҳангаронликлар орасида эса «Ҳулкар Москвада наркотик модда сотаётиб қўлга тушибди, қочиб юрган эмиш...» деган миш-миш тарқалди. Бу гапнинг қанчалик рост-ёлғонлигини аниқлаш учун тегишли идоралар томонидан Москвага сўровномалар юборилди. Бироқ ҳеч қандай натижа бўлмади.

Табиийки, даъвогарларнинг шубҳаси куёвлари бўлмиш Искандардан! Бироқ унинг қотиллигини исботлаш керак! Пихини ёрган жоҳил Искандар эса «Ўлимдан хабарим бор, лекин Ҳулкарни кўрганим йўқ, унинг қаердалигини билмайман» деб туриб олди. Аммо жиноят қидирув бўлими ходимлари ҳам анойилардан эмас. Искандар шохида юрса, баргида юрувчи зийрак адолат посбонлари муғомбир қотилнинг айбини бўйнига қўйишди.

- Мен, - деб марҳумага туҳмат қилди у. - Ўша куни Ҳулкар билан ўқиш жойида учрашишга келишган эдик. Айтилган вақтидан илгарироқ бордим. Не кўз билан кўрайки, хотиним университет ёнида қизил рангли «Нексия» русумли автомашина ичида бегона бир йигит билан қучоқлашиб ўтирибди!

- Нега бегона эркак билан учрашаяпсан, - деб сўрасам у:

- Сенинг ишинг бўлмасин, хоҳлаган эркак билан юраверaман, - деди.

- Шунда рашким қўзиб кетиб, ёнимда юрган пичоғимни олдимда, жаҳл устида билмай, унга пичоқ уриб қўйдим. Кейин уни хонанинг туйнугидан пастга итариб юбордим. Хотинимни асло ўлдирмоқчи эмасдим. Азбаройи рашк ўтида қоврилганимдан билмай шу ишни қилиб қўйдим. Қилмишимдан пушаймонман.

Аслида унинг бу гаплари ўзига бериладиган жазони енгиллаштириш учун ўйлаб топган уйдирмалари эди. Ҳулкар бунақа бегона эркаклар билан кўча-қўйда учрашиб юрадиган аёл эмасди.

Унинг курсдошлари Севара Асомова, Барно Исоқова ва Сайёра Рўзиметовалар ҳам Ҳулкар билан бирга ишлайдиган ҳамкасблари Б.Тўрақулов, А.Қодиралиев, Л.Кожевниковалар ҳам у ҳақда фақат ижобий фикрлар билдиришди.

Шунингдек, қотилнинг собиқ хотинлари Г.А.Болтаева ва Г.Б.Болтаевалар ҳам Искандарнинг жоҳиллиги, жанжалкаш ва асоссиз рашк қилавериши ҳақида алам билан гапиришди.

Марҳуманинг онаизори ёнибкуйиб куёвининг эркак кишига хос бўлмаган нуқсонларини санаб кетди. - Искандар, - деди у қизим Ҳулкарни уриб тан жароҳати етказгани учун маъмурий жавобгарликка ҳам тортилди. Лекин бундан хулоса чиқармади. Қизимнинг гоҳ ишхонаси, гоҳ ўқиш жойига бориб жанжал тўполон қилаверди. Биргаликда сотиб олган уйларини сотиш учун рози бўлишини талаб қилиб ураверди. Айтганини қилдириб уни сотиб ҳам юборди. Қизим унинг ўлдириб қўйишидан қўрқиб ажралмоқчи бўлса, бунга ҳам рози бўлмади. Ажрашсанг, ўлдираман, чавақлаб ташлайман, деб қўрқитаверди. Мен ундан хавотир олиб, қизимни ёлғиз кўчага чиқармасдим. Ҳатто ўқишига ҳам ўзим олиб бориб, ўзим олиб келардим. Ўша кунигина у ёлғиз ўзи ўқишга кетвуди. Қайтиб келмади...

Суд барча гувоҳлар, ашёвий далиллар, суд - тиббий экспертизаси хулосалари ва даъвогарларнинг кўрсатмаларини, қотилнинг жиноятини оғирлаштирувчи ва енгиллаштирувчи томонларни инобатга олиб, уни 20 йилга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилди. Зеро, ҳар кимки ёмон бўлса, жазо топқусидир, деб бежиз айтилмаган.

Ғиёсиддин НАЖИМОВ,
Тошкент шаҳар судининг судьяси,
Мурод КАЛОНХОН,
журналист.

● 2000 ЙИЛ - СОҒЛОМ АВЛОД ЙИЛИ

Ғоят болажон халқмиз. Фарзандимиз қанча кўп бўлса, шунча соз. Хонадонда чақалоқ овозининг эшитилиши катта бахт. Сиздан ҳеч ким ҳеч қачон қанча бойлигинг бор - деб сўрамайди, фарзандлар нечта, деб суриштиради.

БОЛАЛИ УЙ БОЗОР

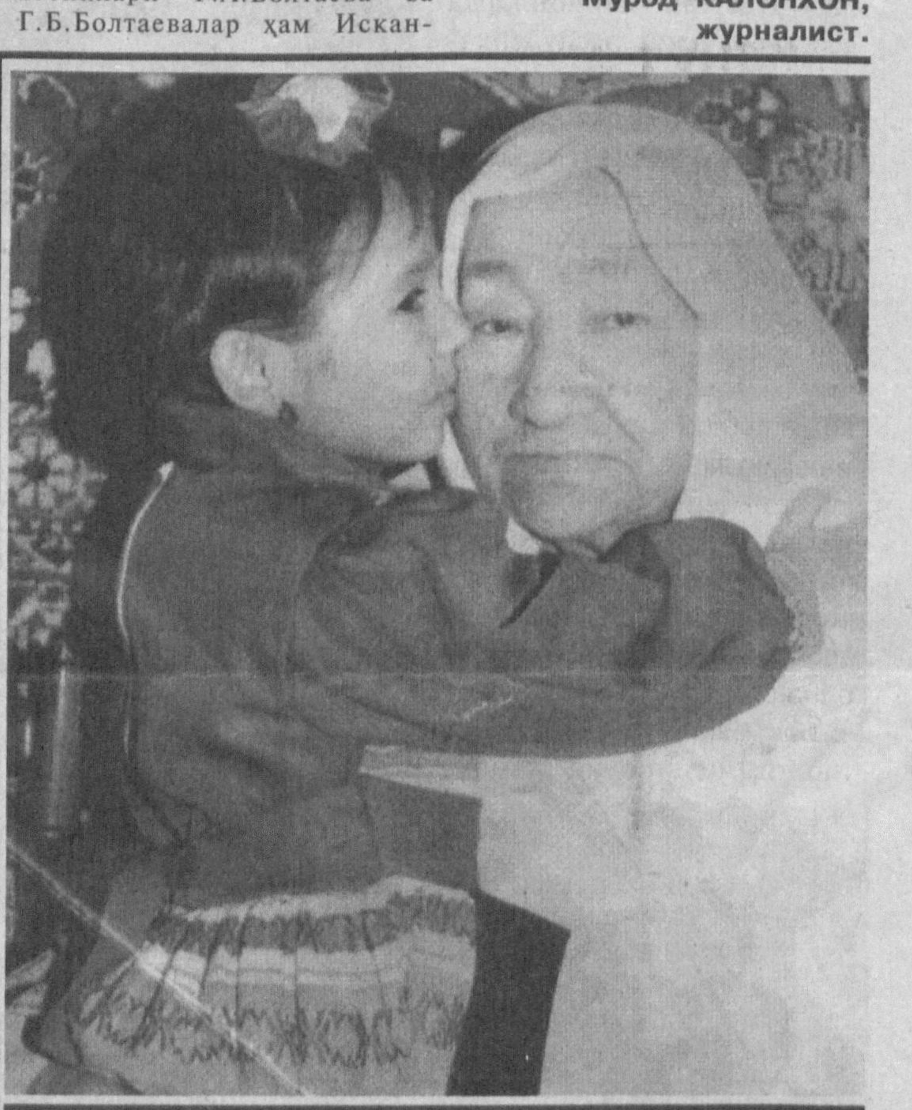

Шоли курмаксиз бўлмайди, деганларидек, баъзан фарзанд қадрига етмаганлар ҳам учрайди. Дунё юзини кўрган гўдакларни дуч келган ерларга ташлаб кетадиганга ҳам дуч келамиз. Айрим ота-оналар эса, (ота-она дейишга маънавий жиҳатдан ҳаққимиз бўлса), ўз нуридийдаларини етимхоналарга топшириб, ойлаб, йиллаб ҳолидан хабар олмайдилар. Бечора гўдаклар ота-она меҳрига зор бўлиб, бир умр армонда ўтадилар. Лекин ҳамма нарсанинг ҳам қайтиши бор. Ниманики оёқ ости қилиб, қадрига етмасанг, ўша нарсанинг уволига қоласан киши.

Бизда шундай хонадонлар борки, бир эмас, бир нечта, ҳатто ўндан ортиқ фарзанд тарбия топади. Уларнинг тарбияси ҳам ҳавас қилса арзигулик, одоб-ахлоқ, юриш-туришда намуна. Барча тарбия берган ота-онанг, устозингга минг раҳмат, дея дуо қилади. У нуридийдалар улғайиб оила қурсалар борми, эҳ-ҳе ўзларидан кўпайиб, нақ бир маҳалла бўлиб кетадилар. Фарзанд тарбиясида асло пала-партишликка йўл қўйиб бўлмайди.

Баъзан фарзандсиз оилалар, яхши ният қилиб, бола асраб оладилар. Бир эмас, бир нечта етимлар бошини силаб, оқ ювиб, оқ тараб ўстирадилар. Нафақат боласизлар, бир нечта фарзанди бўлатуриб ҳам савоб учун бола асрайдилар.

Маҳалламизда бир эътиборли инсон бор. Тўрт нафар фарзанди бўлатуриб, яна икки болани асраб олган. Барчасига баробар қарайди. Боқиб олган фарзандларини ўз боласидан зиёда кўрса кўрадики, кам кўрмайди. Болалар одобли ахлоқли, ўқимишли, тадбиркор бўлиб улғаймоқдалар. Ота-онаси, қариндош-уруғларига ниҳоятда меҳрибон, садоқатли. Уларни ҳеч ким ўгай демайди. Лекин ичи қора ғаламис кимсалар чиқиб қолиб ўртадаги меҳр-оқибатга рахна солмоқчи бўладилар. Бироқ болалар шундай боплаб жавоб берадиларки, уларнинг нафаси ичига тушиб кетади.

2000 йилни муҳтарам Президентимиз «Соғлом авлод йили» деб атади. Бундай деб аталиши бежиз эмас. Ўз-ўзидан маълумки, оналар хусусида қайғуриш, болалар ҳақида ғамхўрлик қилиш демакдир.

Аждодларимиз қадим-қадимдан ўз зурриётларини асраб-авайлашга алоҳида эътибор қаратганлар. Улар қиз чиқарадими, келин оладими, бўлажак қуда-андаларини обдон сўраб, суриштирганлар. Ўз навбатида йигит томон ҳам қиз томоннинг уруғ-аймоғини, қолаверса, етти авлод-аждодигача синчиклаб билишга ҳаракат қилган. Икки томон бир-биридан кўнгли тўлиб, ўзига муносиб топгач, рози-ризолигини билдириб, кейин тўй бошлаган. Бу удумимиз нафақат наслни асраб авайлайди, шунингдек, энг асосийси оилани мустаҳкамлайди, янги соғлом авлод заминига асос солади.

Бир ибратли мисол. Соҳибқирон Темур бобомизнинг набираларидан бири ўз аҳли аёли бўлатуриб, бир канизакка ишқи тушиб, унга уйланган. Темур бобо ҳам розилик беришга мажбур бўлган. Аммо унинг вафотидан кейин бу масалага яна қайтилган ва у жанжал ўзаро низоларга олиб келган. Оқибат натижада шаҳзоданинг ҳаёти фожеа билан якун топган. Бу нарса авлод софлиги, «тенг - тенги билан» деган ақида билан боғлиқ бўлган.

Комил ва етук инсонни вояга етказиш ва рисоладагидек қилиб тарбиялаш осон иш эмас. Бунинг учун нафақат соғлом она, соғлом ота шунингдек, соғлом авлод ҳам жуда-жуда зарур. Бугина эмас, зурриёт яхши тарбия топиши учун соғлом муҳит ҳам керак. Мазкур масалани тор, бир томонлама тушунмайлик. Унинг кўнгилдагидек кечиши учун жуда кўп омиллар керак бўлади. Шулардан бири, бизнингча, энг асосийси ота-она, оиладаги катталарнинг намунавий ибратидир.

Жамият, халқ, Ватан олдидаги фуқаролик бурчимизни сидқидилдан бажарайлик. Токи уйларимизда умримиз давомчилари бўлмиш болажонларимизнинг шўх-шодон овозлари, беғубор кулгулари ҳамиша янграб, дилимизни фахр - ифтихор ҳисларига тўлдириб турсин!

Мели НОРМАТОВ,
ёзувчи, филология
фанлари номзоди.

Қорақалпоғистон

«ЭНГ НАМУНАЛИ ОИЛА» АНИҚЛАНДИ

Тўрткўл шаҳридаги Ғалаба маҳалласида Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 9 йиллиги шарафига «Энг намунали оила» кўрик-танлови бўлиб ўтди. Унда маҳалладаги ибратли оилалардан: Ражаббой Султонов, Мўминбой Аҳмедов ва Эгамберди Каримовларнинг оилалари қатнашди. Ва «Оилам бахтим», «Савол беринг, жавоб берамиз», «Санъатим-саодатим», миллий дастурхон безаш босқичлари бўйича қизғин баҳслар бўлди.

Кўрик якунига кўра Каримовлар оиласи ғолиб деб топилди ва қимматбаҳо совғалар билан мукофотланди.

Тадбирнинг ўтказилишида Ғалаба маҳалласи оқсоқоли Тўхтабой Рейимовнинг хизматлари катта бўлди. Дарвоқе, кўрик-танловни олиб бориш, ғолибларни мукофотлаш учун сарфланган харажатларнинг барчаси «Маҳалла» жамғармаси ҳисобидан бўлди.

Мустақилликнинг 9 йиллиги олдидан бундай кўрик-танловлар тумандаги қолган 19 та маҳаллаларда ва 15 та овул фуқаролар йиғинларида ҳам ўтказилмоқда.

А.ИСКАНДАРОВ,
«Mahalla» мухбири.

● ДИҚҚАТ — ДИҚҚАТ ●

Қуйидаги манзилларда жойлашган дўконлардан «Mahalla»нинг шу йил чоп этилган аввалги сонларини сотиб олишингиз мумкин:

Тошкент шаҳрида

А.ИКРОМОВ ТУМАНИ - Фарҳод бозори ёнидаги, Карвон бозори ҳудудидаги;
БЕКТЕМИР ТУМАНИ - Бектемир автостанцияси шоҳ бекатидаги, Бектемир деҳқон бозори ҳудудидаги;
МИРОБОД ТУМАНИ - Цум ёнидаги, Фарғона кўчаси кафе ёнидаги, Туркистон кўчаси китоб магазин қаршисидаги, «Миробод» бозори ҳудудидаги;
М.УЛУҒБЕК ТУМАНИ - Буюк Ипак йўли метро бекатидаги, Ҳамид Олимжон метро бекатидаги;
С.РАҲИМОВ ТУМАНИ - ЎзМУ ёнидаги;
СЕРГЕЛИ ТУМАНИ - Сергели-7 мавзеси, 38 автобус сўнгги бекатидаги, Сергели-3, «Ярмарка» бекати, бозор ҳудудидаги;
ҲАМЗА ТУМАНИ - Паркент бозори ҳудудидаги, 133-АТС ёнида Фарғона йўли кўчасидаги, «Авиасозлар» бозори ёнидаги;
ЧИЛОНЗОР ТУМАНИ - Отчопар бозори ҳудудидаги, Чилонзор метро бекатидаги, С.Раҳимов метро бекатидаги;
ШАЙХОНТОҲУР ТУМАНИ - Навоий кўчаси, Ўрда бекатидаги, «Чорсу» болалар дунёси дўкони ёнидаги, «Чорсу» бозорига кириш қисмидаги, «Чорсу» метро бекатидаги;
ЮНУСОБОД ТУМАНИ - Буюк Турон кўчаси «Мустақиллик» метро бекатидаги, Олой бозори ҳудудидаги, Аҳмад Дониш кўчаси, кийим-кечак бозоридаги, «Универсам» бекатидаги

«Рўзномалар» дўконларидан сўранг.

MAHALLA га
Ўзбекистон "МАҲАЛЛА" хайрия жамғармасининг нашри
обуна бўлиш учун ҳеч қачон кеч бўлмайди.

MAHALLA
Ўзбекистон "МАҲАЛЛА" хайрия жамғармасининг нашри
Бош муҳаррир: Чори ЛАТИПОВ

Таҳрир ҳайъати:
Шухрат ЖАЛИЛОВ
Иброҳим РАҲИМ
Расул РАҲМОНОВ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Рустам ҚОСИМОВ

Масъул котиб:
Аслиддин БЎРИЕВ
Навбатчи:
Олим БЕГАЛИЕВ
Саҳифаловчи:
А. ЮЛДАШЕВ

IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди, офсет усулида босилди.
А-2, 2 босма тобоқ.

Буюртма Г-220

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси, Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41.

Топширилди—20.30